AMERICKÉ VÁLEČNÉ CÍLE A MÍROVÝ PROGRAM

VYDAL VÝBOR VLÁDY SPOJENÝCH STÁTŮ
PRO INFORMOVÁNÍ VEŘEJNOSTI.
GEORGE CREEL, PŘEDSEDA. - MINISTR ZAHRANIČNÍ A VNITRA.
MINISTR VÁLKY. - MINISTR NÁMOŘNICTVÍ.
2 A
WASHINGTON U. S. A.

AMERICKÉ VÁLEČNÉ CÍLE A MÍROVÝ PROGRAM

VYDAL VÝBOR VLÁDY SPOJENÝCH STÁTŮ
PRO INFORMOVÁNÍ VEŘEJNOSTI.

GEORGE CREEL, PŘEDSEDA - MINISTR ZAHRANIČNÍ A VNITRA.
MINISTR VÁLKY. - MINISTR NÁMOŘNICTVÍ.
WASHINGTON U. S. A.

2A

Předmluva.

Byly temné chvíle, kdy slabá srdce již téměř věřila, že železná pěst a lesklý meč německého válečného pána vyhraje mír, „který by odpovídal zájmům Německa“ a znamenal zničení světa. Ony dny pochyb a tísně minuly. Mír je na dosah ruky, ale nemá to býti „Hindenburgův mír“. Bude to skvělejší mír, než jsme mysleli doufajíce v mír Wilsonův, Lloyd Georgeův a Clemenceauův. Bude to mír, který se shoduje s nejlepším přesvědčením všech těch, kteří zaplatili obětmi a utrpením vykoupení světa z hrozivé vojenské středověkosti.

Amerika vstoupila do této války, aby ji dokončila, dokončila na válečném poli i na mírové konferenci. Její válečné cíle jsou její mírové záměry a její záměry jsou její válečné cíle. Větě „Za míru chystej válku“ byl dán zlověstný smysl Německem. „Za války chystej mír“ je smysl hodný bedlivého myšlení každého občana, zodpovědného nyní jako nikdy před tím za vykonání úmyslu Ameriky. Na důmyslném ocenění nezměnitelné a spravedlivé zásady, jež se stala programem světa, záleží dobytí vítězství tak velkého, jakého bylo dobyto Fochem, Haigem a Pershingem. „Mír dorozuměním“ znamená pro Ameriku nikoli mír německý, nýbrž mír, jenž směřuje k novému mezinárodnímu řádu, tak jak je chápán a podporován všemi, kdož moudře oceňují větší výsledky než územní úpravy a rovnováhu mocností.

Noty a poselství presidenta Wilsona jsou dobře známy v Evropě i Americe, avšak mírové podmínky, které byly formulovány evropskými vládami, nejsou tak dobře známy v této zemi (v Americe), a v přítomné době, kdy nepřátelství přestalo a jednání mírová mají počíti, je na místě zmíniti se o podmínkách, které občas vedly k mírové rozpravě, a shrnouti pro srovnání podmínky obou stran, jak byly stanoveny v jednotlivých dobách. Takové srovnání povede k jasnějšímu pochopení amerických válečných cílů a mírového programu, jakož i ostrého rozporu mezi účely Ameriky a nepřátel, s nimiž bojovala.

Guy Stanton Ford,
ředitel oddělení pro občanské a výchovné publikace.

I.

Německé mírové hnutí roku 1916.

První úřední nabídka míru přišla z Německa na sklonku roku 1916, v době, kdy po názoru Německa jeho vojsko bylo již na blízku vítězství. Na západě spojenci sotva drželi německou linii, kdežto na východě centrální mocnosti získaly pomoci Turecka a Bulharska, zabrali Polsko, Srbsko, Rumunsko a způsobili vážné pohromy Britům v Mesopotamii. Italové postupovali proti Terstu a moře bylo očištěno od německých obchodních lodí; avšak za prvního dvouletí, které se tehdy končilo, štěstí válečné bylo rozhodně na straně Německa a jeho spojenců. Za těchto okolností německá vláda nabídla vyjednávání o mír, spoléhajíc, přijmou-li spojenci nabídku, že dostane čeho potřebuje, kdežto kdyby odmítli, že by se mohlo vzbuditi zdání, že jsou zodpovědni za prodlužování války.

Německá nota z 12. prosince 1916. Nabídka byla obsažena v notě z 12. prosince 1916 a poslána válčícím prostřednictvím neutrálních mocností Španělska, Švýcarska a Spojených států. Hlavní článek noty jest tento:

„Našim cílem není rozdrtiti ani zničiti své protivníky. Přes to, že jsme si vědomi své vojenské a hospodářské síly a pohotovosti pokračovati ve válce (která nám byla vnucena), bude-li nutno až do trpkého konce. Zároveň vedeni přáním zabrániti dalšímu krveprolití a učiniti konec válečným ukrutnostem, čtyři spojené ústřední mocnosti navrhují vstoupiti tímto v mírové vyjednávání."

Za jakých podmínek bylo Německo hotovo tenkrát uzavříti mír, není známo. Vzhledem k tomuto bodu nota pravila pouze, že:

„Návrhy, jež mocnosti čtyřspolku k tomuto vyjednávání přinášejí a které směřují k tomu, aby zajistily existenci, čest a svobodu vývoje jejich (centrálních) národů, jsou dle jejich přesvědčení vhodným podkladem k zjednání trvalého míru."

V notě, kterou německá vláda poslala zároveň papeži, byly její cíle vyjádřeny takto:

„Německo vede obrannou válku proti nepřátelům, kteří směřují k jeho zničení. Bojuje pro zajištění celistvosti svých hranic a za svobodu národa, za svůj nárok vyvíjeti svobodně svoje duševní a hospodářské síly v pokojné soutěži a rovnoprávně se všemi ostatními národy."

Takováto nabídka patrně mohla býti učiněna jenom těmi, kteří cítili, že mají převahu. Nebyla to nabídka podmínek, nýbrž nabídka

zastaviti válku s podmínkou, že spojenci projeví ochotu přijmouti takové podmínky, jaké by Německo nabídlo. Pro dohodu přijetí nabídky mírových porad za těch okolností bylo by se rovnalo „bezpodmínečnému vzdání se“ Německu.

Odpověď spojeneckých vlád. Tak se alespoň spojenecké vlády dívaly na věc. Francouzský ministr Briand zavrhl nabídku jako past, a ministerský předseda Lloyd George v řeči v poslanecké sněmovně 19. prosince 1916 prohlásil, že

> „přistoupiti k poradě na pozvání Německa, jež se samo prohlašuje za vítězné, bez jakékoli znalosti návrhů, které hodlá učiniti, znamená vstrčiti hlavu do kličky, při čemž konec provazu drží Němci v rukou“.

Pokud se týče účelů Velké Britanie ve válce, uvedl Lincolnův výrok: „Přijali jsme válku pro jistý účel a to důstojný účel. Válka skončí, až tohoto účelu bude dosaženo. Doufám v Boha, že neskončí před onou dobou.“ Podrobněji prohlásil, že podmínky Velké Britanie a jejích spojenců jsou „úplná náhrada, plná náprava a vydatné záruky“. Formální odpověď na německou nabídku byla obsažena ve společné notě všech spojených vlád 30. ledna 1917. Spojenci odmítli „vzíti v úvahu návrh, jenž je prázdný a neupřímný“. Prohlásili, že mír není možný, pokud nezajistí nápravy znásilněných práv a svobod, uznání práv národnostních a svobodného bytí malých států, pokud nezpůsobí úpravy, která má učiniti konec jednou pro vždy silám, které byly stálou hrozbou národům a poskytnouti jediné vydatné záruky pro příští bezpečnost světa“. Odpověď spojenců vyzněla zamítnutím vstupu do mírového jednání, pokud nedosáhnou účelů, pro něž šli do války. Jaké byly tyto účely, je označeno jen v nejvšeobecnějších výrazech: že chtějí nápravu spáchaných bezpráví, chtějí bezpečnost pro sebe a pro malé národy proti podobnému útoku.

Nota presidenta Wilsona (18. prosince 1916). Právě tehdy poslal president Wilson notu válčícím národům. Nota byla datována 18. prosince 1916, totiž šest dní po vydání německé nabídky k mírové konferenci; ale nota byla napsána nebo aspoň ustanovena před tímto datem, a president zdůraznil, že jeho čin není nijak ve spojení s návrhy středních mocností. Ve své notě president upozornil, že obě strany prohlásily, že bojují obrannou válku; že obě strany se prohlásily za ochránce malých národů; že obě strany prohlásily, že jsou „ochotny uvažovati o utvoření svazu národů, aby byl zajištěn mír a spravedlnost po celém světě“. Účely, pro než obě strany bojovaly, stanovené povšechně jsou patrně tytéž. President cítil se proto oprávněným, zeptati se válčících mocností, nemohou-li prohlásiti „přesně účely, které by uspokojily, kdyby jich bylo dosaženo“. President cítil se oprávněným,

> „protože Spojené státy měly právě tak živý a přímý zájem, jako válčící vlády na nutných opatřeních k zajištění budoucího světového míru“.

Tato nota měla dvojí význam. Přiznávala, že je třeba k zajištění budoucího míru něčeho více, než pouhého vyjednávání o zvláštních mírových smlouvách mezi válčícími; a přiznávala, že v této důležitější otázce budou i Spojené státy míti co říci. Nota obsahovala tvrzení, že válka má rozhodnouti nejen ustavení uspokojivého míru mezi válčícími, ale i ustavení nového mezinárodního pořádku, na němž by byly zúčastněny všechny národy. Dotaz presidenta Wilsona vyvolal pouze povrchní odpověď centrálních mocností.[1])

Spojené vlády odpověděly ve společné notě, datované v Paříži dne 10. ledna 1917. Prohlásily „všeobecně" svůj „srdečný souhlas s návrhem, zříditi svaz národů, který zajistí mír a spravedlnost po celém světě". V dodatcích vymezily své válečné cíle takto:

„Jejich cíle budou oznámeny v podrobnostech se všemi kompensacemi a oprávněnými náhradami za utrpěné škody, teprve v hodině vyjednávání. Ale civilisovaný svět ví, že zahrnují vše nutné a to předně: obnoviti Belgii, Srbsko a Černou Horu a dáti jim povinnou náhradu; vykliditi obsazené části Francie, Ruska a Rumunska a dáti jim spravedlivé náhrady; reorganisovati Evropu, kterážto reorganisace by byla zaručena pevnými ustanoveními a založena na zásadě národnostní a na právu plné bezpečnosti a hospodářského rozvoje všech národů velkých nebo malých a také na teritoriálních smlouvách a mezinárodních úpravách, jež mohou chrániti pozemní i námořní hranice proti neoprávněným útokům; vrátiti provincie a území, jež dříve byly vyrvány spojencům anebo proti vůli jejich obyvatelstva; osvoboditi Italy, Slovany, Rumuny a Čechoslováky od cizího panství; osvoboditi obyvatelstvo podrobené krvavé tyranii Turků; odstraniti ottomanské říše, naprosto cizí západní civilisaci, z Evropy. Úmysly Jeho Veličenstva ruského cara o Polsku, byly jasně oznámeny proklamací, kterou právě poslal svým armádám. Jestliže spojenci chtějí Evropu osvoboditi od brutální chtivosti pruského militarismu, nebylo nikdy samozřejmě jejich úmyslem, jak se udávalo, zničiti německý lid a docíliti, aby politicky zmizel." [2])

President měl na mysli velmi určitý předmět, když žádal válčící, aby přesně prohlásili, proč bojují. Nezamýšlel zprostředkování ani mír, jak pravil v notě. Hledal informace, aby Spojené státy mohly přijmouti rozumnou politiku vzhledem k válce. Poměr Spojených států k válce by velice závisel na tom, proč válčící bojují. Tehdy byl president přísně kritisován proto, že se staví, jako by nevěděl, proč se válka vede a jako by myslil, že cíle války jsou pochybné a že válčící bojují pro stejné konce. Není již více nutno říci, že president věděl, lépe než většina lidí, proč jest válka. Ve své notě pravil, že cíle válčících, jak jsou stanoveny v hlavních rysech, se zdají stejnými. Nesnažil se najíti, proč se válka vede, nýbrž jak by válčící byli ochotni ji skončiti. President hleděl za války k míru a za mír k opatřením, které by byly přijaty, aby je učinily snesitelnými.

---

[1]) Obnovily návrh k mírové konferenci a řekly, že až mír bude ustaven, ochotně budou „spolupracovati se Spojenými státy na vznešeném úkolu" zamezili budoucné války.

[2]) N. Y. Times, Current History, X. 789.

Poselství k senátu (22. ledna 1917). Přímým následkem přijatých odpovědí bylo znamenité poselství ze dne 22. ledna 1917, v němž promlouval o této veledůležité otázce a jak se Spojené státy k ní postaví:

„Ústřední mocnosti“, pravil, „sjednocené v odpovědi, která pouze stanovila, že jsou hotovy sejíti se se svými protivníky na konferenci, aby porokovaly o mírových podmínkách. Dohodové mocnosti odpověděly mnohem určitěji a stanovily, třebaže jen v základních rysech, přece ale s dostatečnou přesností, aby se z toho dalo souditi na podrobnosti, úmluvy, záruky a obnovy, které považují za nezbytné podmínky uspokojivého rozřešení. Tím jsme se přiblížili k definitivní rozpravě mírové, jež ukončí nynější válku. Jsme mnohem blíže rozpravě o mezinárodních úmluvách, které potom udržují svět v míru... Hledal jsem příležitosti odhaliti vám myšlenky a úmysl, který se v mém duchu utvářil, vzhledem k povinnosti naší vlády v nadcházejících dnech, až bude nutno položiti podle nového plánu čerstvé základy k míru mezi národy.“

President pravil, že při takovém podniku je nemyslitelno, aby Spojené státy nehrály „žádné úlohy“. V takovém podniku musí lid Spojených států prokázati službu.

Tato služba není nic menšího, než přidati svůj souhlas a moc k autoritě a síle ostatních národů, aby byl zabezpečen mír a právo na celém světě. Taková úprava nemůže býti nyní dlouho. Jest správno, aby, než k tomu dojde, naše vláda vážně formulovala podmínky, za kterých považuje se za oprávněnu žádati na našem národu souhlas, formálně a slavnostně přistoupiti k mírové lize. Já mám tu stanoviti tyto podmínky.

První podmínkou bylo, že přítomná válka musí býti skončena, avšak Spojeným státům zdálo se velkým rozdílem, jakým způsobem a za jakých podmínek má býti skončena:

„Myslím, že pouhé mírové úmluvy mezi válčícími by neuspokojily ani válčících stran samých; pouhé úmluvy nezajistí míru. Bude nezbytně nutno, aby byla stvořena síla, která by zaručovala trvalost úmluv mnohem větší, než li síla některého ze zúčastněných národů, nebo některému spolku dosud utvořeného nebo zamýšleného, takže žádný národ, ani žádné možné sdružení národů by se mu nemohlo postaviti a vzdorovati. Má-li nastávající mír býti trvalý, musí to býti mír zabezpečený větší organisovanou silou lidstva. Podmínky bezprostředního umluveného míru ukáží, je-li to mír, pro který může býti zabezpečena taková záruka. Otázka, na níž závisí celý budoucí mír a politika světa jest tato: Jest přítomná válka bojem o spravedlivý a bezpečný mír, nebo pouze o novou rovnováhu moci. Je-li to pouze boj o novou rovnováhu moci, kdo chce, kdo může zabezpečiti stálost nového zřízení? Jenom klidná Evropa může býti trvalou Evropou. Nesmí býti rovnováhy moci, ale společenství moci; ne organisované soupeření, ale organisovaný obecný mír.

Obecný mír musí býti založen na rovnosti národů a práv národnostních. Ale

jest tu ještě něco hlubšího než sama rovnoprávnost mezi organisovanými národy. Žádný mír nemůže trvati a nesmí trvati, který neuzná a nepřijme zásady, že vlády odvozují všechnu svou spravedlivou moc od souhlasu ovládaných a že není nikde práva předávati národy jedné vlády k vládě jiné, jako kdyby byly majetkem.... Mír, který neuzná a nepřijme této zásady, bude nevyhnutelně zvrácený. Nebude založen na sympatiích a přesvědčení lidstva. Kvašení ducha celých národů bude proti němu záludně a ustavičně bojovati a celý svět bude s nimi sympatisovati. Svět může býti pokojný jen tehdy, bude-li jeho život na trvalém podkladě, a trvalého podkladu nemůže býti, kde vůle se vzpírá, kde není klidu ducha a pocitu spravedlnosti, svobody a práva.

Vedle rovnosti národů organisovaných na zásadě lidové vlády musí nastati, pokud možno, i svoboda moří a svobodný přístup k mořím.

Svoboda moří jest podmínkou sine qua non míru, rovnosti a součinnosti. Nepochybně bude nutno znovu uvážiti poněkud hlouběji mnohá pravidla mezinárodní práce, o nichž se dosud myslilo, aby byla zavedena, aby moře byla skutečně svobodná a společná ve všech praktických okolnostech k užívání lidstva, ale pohnutka pro takové změny jest přesvědčivá a nutkavá... Nebylo by nesnadné ustanoviti ani zabezpečiti svobodu moří, kdyby vlády světa upřímně toužily po dohodě o tomto předmětu. Jest to problém těsně spojený s omezením námořního zbrojení a se součinností světových loďstev v udržení moří svobodnými a bezpečnými. A otázka námořního zbrojení vede k širší a možná i nesnadnější otázce omezení armád a všech programů vojenských příprav. Jakkoli jsou tyto otázky nesnadné, musí se jim pohleděti v tvář s nejvyšší upřímností a musí se rozřešiti v duchu vskutku přístupném, má-li mír přinésti lék na svých perutích a má-li přijíti na vždy. Mír nemůže nastati bez povolnosti a oběti... Otázka zbrojení, jak na zemi tak na moři, jest nejnaléhavější a nejvážnější praktickou otázkou, související s budoucími osudy národů a lidstva.

To byly podmínky, za nichž se mohlo očekávati, že Spojené státy budou spolupracovati s evropskými národy k zabezpečení míru světového. President ovšem mluvil nejprve za Spojené státy; ale doufám a věřím, že vlastně mluvím za lidi liberální a přátele humanity všech národů a každého programu svobody. Rád bych měl zato, že mluvím za mlčící massy lidstva kdekoliv, které dosud neměly možnosti promluviti z plna srdce o smrti a záhubě, která přišla již na osoby a domovy jim nejdražší... Mluvím s tím větší odvahou a důvěrou, protože jest jasno každému, kdo myslí, že v tomto slibu není porušení ani našich tradic, ani politiky jakožto národa, ale spíše vyplnění všeho co jsme vyznávali a oč jsme usilovali. Navrhuji tak ka, aby národy svorně přijaly nauku presidenta Monroea za nauku světa, totiž, aby žádný národ nerozšiřoval své politiky na jiný národ nebo lid, ale aby každý národ mohl svobodně určiti svoji politiku, svůj způsob vývoje bez překážek, hrozeb a beze strachu, malý spolu s velkým a mocným. Toto jsou americké za-

sady, americké politické přesvědčení. Nemohli bychom státi za jinými. Jsou to i zásady a přesvědčení všech pokrokových mužů a žen všude, každého moderního národa, každé osvícené obce. Jsou to zásady lidstva a musí převládnouti.

II.

Papežské mírové návrhy roku 1917.

Nové události 1917. Brzy v roce 1917 zběhly se dvě události, které daly válce nový směr. Byla to ruská revoluce a vyhlášení války Spojenými státy Německu 6. dubna 1917.

Obecný účinek těchto událostí byl, aby byly vyneseny na jasnější světlo základní cíle války. Až dosud vlády Francie a Anglie prohlásily, že bojeji za demokracii a svobodu proti autokracii a vojenskému útoku; a přece byly spojeny s ruskou vládou, absolutním despotismem, jenž byl pověstný potlačováním lidových práv. Ruská revoluce odstranila ohromnou morální překážku, že se totiž stal pokus bojovati válku svobody ve spolku s hlavním nepřítelem svobody. V téže době vstup Spojených států do války, zřejmě bez jakékoli touhy po územních nebo materielních výhodách, ale v obraně vlastních práv a pro obhájení spravedlivých a lidských zásad, razil cestu k tomu, aby dohoda se vzdala všech imperialistických cílů. Více než kdy před tím začalo se na válku pohlížeti zřejmě jako na rozhodný zápas dvou ideálů — ideálů demokracie a práv národů na sebeurčení proti německému ideálu světového panství, získaného nelítostným vojenským výbojem a utvrzeného mocí meče.

Výsledek tohoto objasnění cílů války, cítění celého světa nyní, jako nikdy před tím pod přel věc spojenců. Mezi 6. dubnem a 8. prosincem 1917 vyhlásilo válku Německu nebo přerušilo s ním diplomatické styky 16 malých a velkých států. Mezi tím, na jaře a v létě roku 1917, vojenská situace spojenců se velmi zlepšila. Němci byli odraženi na západní frontě v Hindenburgově linii, Britové dobyli Bagdadu a postupovali proti Jerusalemu a tato vítězství spolu se součinností Ruska v Malé Asii patrně ukazují na rozhodující výpravu proti turecké říši.

Resoluce říšského sněmu v roku 1917. Tyto události způsobily první vnitřní politickou krisi v Německu od počátku války. Roku 1917 11. července odmítl říšský sněm hlasovati pro válečný úvěr, jelikož o rozřešení otázky ministerstva se nestalo; a 19. července po odstoupení kancléře Bethmanna Hollwega a když nastoupil Michaelis tento úřad, bylo odhlasováno prohlášení většinou (214 : 116), skládající se hlavně ze strany středu a socialistů, které je známo jako resoluce říšského sněmu z roku 1917. Podstata resoluce jest tato:

1. Německo se chopilo zbraní v sebeobraně „za celistvost svého území". 2. Říšský sněm usiluje o mír a „trvalý mír mezi národy". 3. „Násilné územní zisky a politické, hospodářské a finanční

násilnosti jsou neslučitelny s takovým mírem". 4. Říšský sněm zavrhuje všecky plány směřující k hospodářské blokádě a vzbuzování nepřátelství mezi národy po válce. 5. Svoboda moří musí býti zajištěna. 6. Říšský sněm bude energicky podporovati zřízení mezinárodních soudních organisací.

Papežská nota ze 14. srpna 1917. Tyto události v Německu asi vedly papeže k domněnce, že doba je zralá pro mír. Pro všecky případy připravil 2. srpna 1917 text noty, jež měla býti poslána všem válčícím. Tato nota, jež byla odeslána teprve 14. srpna, byla mohutným provoláním ke všem mocnostem, aby skončily válku na základě vzájemné ústupnosti a kompromisu. A vzhledem k tomu odvážil se papež navrhnouti jisté zásady, „o nichž se zdá, že poskytují základ spravedlivého a trvalého míru." Tyto zásady byly:

1. Základním bodem musí býti, že hmotná síla zbraní má ustoupiti mravní síle práva, odkudž vzejde spravedlivá dohoda všech o současném a vzájemném omezení zbrojení. 2. Na místo zbraní zřízení rozhodčího soudu s vysoce mírumilovnou funkcí podle pravidel společně umluvených a za schválení, aby se zakročilo proti státu, jenž by odmítl buď odkázati mezinárodní otázky rozhodčímu soudu nebo přijmouti jeho rozsudky. 3. Pravé společenství a svoboda moří. 4. Pokud se týče škod, nevidíme jiné cesty, než zavedení zásady úplného a vzájemného odškodnění. 5. Území nyní obsazené (má býti) vzájemně navráceno. Proto se strany Německa by měla nastati úplná evakuace Belgie se zárukami pro její veškerou politickou, vojenskou a hospodářskou nezávislost vůči kterékoli mocnosti; rovněž vyprázdnění francouzského území; se strany ostatních válčících podobně navrácení německých kolonií. 6. Vzhledem k Balkánu, Polsku a Armenii mluvil papež o všemožném ohledu k ‚aspiracím obyvatelstva'.[1])

Odpovědi německé a rakouské vlády. Úřední odpověď německé vlády na papežovy návrhy byla uveřejněna 22. září 1917. Počínala však, že líčila s odpornou sebechválou úsilí císařovo zachovati mír od doby jeho nastoupení roku 1888 a zvláště při zahájení nynější války a tvrdila, že císařská vláda pozdravuje s obzvláštní sympatií vůdčí myšlenku mírové výzvy, v níž Jeho Svatost jasně vyslovuje přesvědčení, že v budoucnu musí býti hmotná moc zbraní vystřídána mravní mocí práva. Z toho by následovalo, podle názvu Jeho Svatosti současné zmenšení branných sil všech států a zřízení závazného rozhodčího soudu pro mezinárodní spory. Sdílíme názory Jeho Svatosti, že určitá pravidla pro omezení zbrojení na zemi, na moři a ve vzduchu, jakož i pro pravou svobodu a společenství širých moří, jsou věci takové, že nový duch, jenž v budoucnosti má zavládnouti v mezinárodních vztazích, zabývaje se jimi, nalezne první nadějný výraz.... Císařská vláda bude v tomto směru podporovati každou nabídku, jež by se shodovala s životním zájmem německého císařství a národa.

[1]) N. Y. Times Current History. XII. 392.

Odpověď rakousko uherské vlády, v téže době uveřejněná, byla složena z podobných frází. Je dobře povšimnouti si, že německá vláda ve své odpovědi se k ničemu nezavazuje, leč že bude podporovati každý návrh, shodný se životním zájmem německé říše a německého lidu.

Odpověď presidenta Wilsona papeži. Spojenecké vlády nedaly žádné formální odpověď. na papežkou notu; bylo však pooúředně vyhlášeno Velkou Británií, Francií, Ruskem a Italií, že Wilsonova odpověď z 28. srpna 1917, jež byla ihned uveřejněna, vyjadřovala slovem a duchem jejich názory. President Wilson mluvě jménem Spojených států, prohlásil na počátku, že

Jeho Svatost v podstatě navrhuje, abychom se navrátili ke status quo ante bellum, a že by pak nastalo všeobecné odpuštění, odzbrojení a dorozumění, založené na přijetí zásady rozsudčího soudu; aby byla podobným dorozuměním zavedena svoboda moří a aby územní nároky Francie a Italie, zmatené problémy balkánských států a obnova Polska byly ponechány takové smířlivé úpravě, jak by to bylo možno v nové nápadě takového míru s náležitým zřetelem ke snahám národů, jichž politické osudy a připojení tím budou dotčeny.

S papežovým ideálem znovuzřízené Evropy se president úplně shodoval; avšak považoval za zřejmé, že se takový program nedá provésti, leč „poskytuje-li obnovení status quo ante pevnou a dostatečnou základnu pro to". President měl zato, že status quo ante neposkytoval dostatečné základny pro stálý mír, neřku li pro svaz národů; a jeho odpověď papeži podává dva důvody tohoto domnění

První veliká překážka byla povaha německé vlády a ctižádost a ideály vládců v Německu rozdílné od ideálu lidu.

Účelem této války jest osvoboditi volné národy světa od hrozby a skutečné moci rozsáhlého vojenského zřízení, spravovaného nezodpovědnou vládou, jež tajně osnovala opanování světa a jala se prováděti tento plán bez ohledu na posvátné závazky smluvní a na dávné zvyklosti a dlouho ve vážnosti chované zásady mezinárodního jednání a cti, kterážto si sama zvolila svou dobu pro válku; zasadila ránu zuřivě a z nenadání; nezastavila se před žádnou překážkou zákona nebo milosrdenství; strhla celou pevninu do krvavé záplavy, nejen krve vojínů, nýbrž i krve nevinných žen a dětí a nebohých chuďasů a nyní stojí zklamaná, ale nepřemožená jako nepřítel čtyř pětin světa. Tato moc není německý lid, jest to nelítostný pán německého lidu.

Vyjednávati mírumilovně podle plánu, navrženého Jeho Svatostí papežem, by znamenalo, pokud můžeme souditi, že by znovu nabyla své síly a obnovila svou politiku; učinilo by to nezbytným vytvořiti trvalé nepřátelské seskupení národů proti národu německému, jenž jest jejím nástrojem a skončilo by to tím, že by se znovuzrozené Rusko ponechalo intrikám, mnohonásobnému zchytralému zasahování a jisté proti evoluci, jež by byla podniknuta s veškerým zlým vlivem, jemuž německá vláda již dávno přivykla svět. Může se mír zaklá-

dati na obnovení její moci, nebo na nějakém čestném slově, jímž by se zaručila ve smlouvě vyrovnání a vyhovění? — Proto je zkušebním kamenem každého mírového plánu toto: Zakládá se na důvěře všech zúčastněných národů, či pouze na slově ctižádostivé a intrikánské vlády s jedné strany a na skupině svobodných národů s druhé? Tato zkouška jde až ke kořeni věci a takové zkoušky musíme užíti ... Nemůžeme bráti slovo nynějších vládců Německa jako záruku něčeho trvalého, není-li výslovně podepřeno pádným dokladem vůle a úmyslu německého lidu samého, jaký by ostatní národové světa právem mohli přijmouti. Bez takových záruk smlouvy o úpravě věci, dohody o odzbrojení, smlouvy o zřízení rozhodčího soudu na místě násilí, územní úpravy, pozvednutí malých národů, činí-li se s německou vládou, nikdo, žádný národ by se nyní nemohl na ně spolehnouti. Musíme počkati na nějaký nový doklad o úmyslech velikých národů středních mocností.

To byla tenkráte první a životní překážka zavedení trvalého míru. Ale president se dotekl ve své odpovědi papeži zlehka ještě jiného boju, totiž, že jakýkoli pokus zavésti nový mezinárodní řád nebo i trvalý mír, vyžaduje přijetí jiných zásad, pokud se týče hospodářské a politické zvyklosti, nežli jaké byly obecně sledovány v minulosti.

Zodpovědní státníci musí nyní všude nahlédnouti, neviděli-li toho nikdy před tím, že žádný mír nemůže bezpečně spočívati na politických a hospodářských obmezeních, majících za úkol pro pěti některým národům a mrzačiti ostatní a překážeti na jakémkoli mstivém skutku, nebo na nějaké pomstě nebo úmyslném bezpráví. Americký národ utrpěl nesnesitelné křivdy od císařské vlády německé, nepřeje si však odvety na německém národě, jenž sám trpěl všecko možné, čeho si nepřál. Věří, že mír by měl spočívati na právech národů, nikoli na právech vlád, na právech národů velikých nebo malých, slabých neb silných, na jejich stejném právu na svobodu a bezpečnost a samosprávu a na jejich účastenství za příznivých podmínek při hospodářských výhodách světa, zahrnujíce v to ovšem i německý národ, přijme-li rovnost a nebude-li vyhledávati příležitost bažiti po nadvládě...

Úmysly Spojených států v této válce jsou známy celému světu, každému národu, k němuž směla dojíti pravda. Netřeba jich znova uváděti. Nevyhledáváme nijaké hmotné výhody. Věříme, že nesnesitelné křivdy, spáchané v této válce zuřivou a surovou mocí císařské vlády německé by měly býti napraveny, nikoli však na útraty svrchovanosti některého národa — spíše jako obrana svrchovanosti slabých i silných. Náhrady škody, jakož i pokutu rozkouskování říší, zřízení sobeckých a výlučných hospodářských svazů považujeme za nevhodné a ve svých koncích horší než bezcenný, za žádnou náležitou základnu pro jakýkoli mír a nejméně pro trvalý mír. Ten se musí zakládati na spravedlnosti a poctivosti a na obecných právech lidstva.

Odpověď presidentova papeži hleděla daleko za bezprostřední otázku, zda by bylo možno slátati mír mezi různými válčícími stranami. Zabývala se širší otázkou podmínek nutných k zavedení trva-

lého míru. V jistém smyslu tedy připravovala cestu pro mnohem důkladnější projednání těchto otázek, jež vznikly pozváním ke konferencím v Brestu Litevském.

III.

Mírové jednání v Brestu Litevském roku 1918.

Konference v Brestu Litevském. Tři měsíce po papežových návrzích stala se událost, jež brzy přivedla centrální mocnosti do postavení, které jim umožnilo učiniti ještě jednou mírovou nabídku nepřátelům. Roku 1917, 7. listopadu byla svržena vláda Kerenského a bolševici pod vedením Lenina a Trockého stali se pány Ruska. Rusko bylo již téměř hospodářsky vyčerpáno a nový režim spěšně se zřekl smluv se spojenci a 15. prosince 1917 vyjednával o zvláštní příměří s Německem s vyhlídkou na bezprostřední mír. Výsledkem proslulé konference, jež následovala v Brestu Litevském (22. prosince 1917 do 10. února 1918), byla ponižující smlouva, jež otevřela Rusko německému vykořisťování. Způsobila však také nejrozsáhlejší vytčení mírových podmínek Německem i spojenci, jaké posud bylo učiněno. Počátek v tomto hnutí učinili bolševici sami. Vůdcové ruské vlády jak se zdá věřili, že konference v Brestu Litevském povede k vyjednávání o všeobecný mír mezi všemi válčícími.

Sledujíce tento cíl, ruští agenti přednesli v Brestu Litevském patnáct bodů, tak širokých pojetím, že mohli dáti základ k obecnému míru. Návrh obsahuje toto[1]:

1. Vykliditi Rusko a dáti autonomii Polsku, litevské a lotyšské provincii.
2. Autonomii turecké Armenii.
3. Volný plebiscit Elsasko-Lotrinsku.
4. Znovuzříditi Belgii a odškodniti ji z mezinárodního fondu,
5. Totéž Srbsku a Černé Hoře; Srbsku dáti přístup k moři. Bosně a Hercegovině autonomii.
6. Plebiscit ostatním sporným územím balkánským.
7. Znovuzříditi Rumunsko a dáti autonomii Dobrudži.
8. Plebiscit Trentinu a Terstu.
9. Znovuzříditi německé kolonie.
10. Znovuzříditi Persii a Řecko.
11. Neutralisovati mořské úžiny vedoucí do vnitromoří, průplavy Suezský a Panamský; volný námořní obchod; zakázati torpedování obchodních lodí.
12. Neplatiti náhrad ani válečných kontribucí.
13. Nesjednávati zvláštních celních smluv a neužívati boykotu v obchodě po válce.
14. Vyjednávati o mír na kongresu delegátů, zvolených representativními výbory; nečiniti tajných smluv.

---

[1]) N. Y. Times. Current History, February 1918, p. 284.

15. Postupně odzbrojovati na zemi a na moři; pohotové armády nahrad ti milicí.

Centrální mocnosti neměly v úmyslu vyjednávati o mír ani s Ruskem, ani s kteroukoliv jinou zemí na takovém podkladě, jaký předložili bolševici. Ale shroucení se Ruska tak zlepšilo jejich postavení, že by byly nejsnáze vehnaly západní válčící státy do mírového vyjednávání. Jinými slovy, centrální mocnosti byly hotovy v prosinci 1917 vyjednávati o mír právě z týchž důvodů, jako v prosinci 1916 — poněvadž cítily, že jsou dosti silny, aby vnutily svoje vlastní podmínky, jak je ve skutečnosti vnutily Rusku ve smlouvách v Brestu Litevském.

S tím úmyslem podal hrabě Černín, když mluvil za centrální mocnosti v Brestu Litevském 25. prosince, návrh, na jehož podkladě by se dohodové vlády mohly zúčastniti tehdejších vyjednávání s Ruskem. Řekl, že centrální mocnosti „jsou hotovy sjednati obecný mír bez násilných annexí a náhrad", a že se domnívají, „že oněch šest bodů, předložených ruskou delegací" (pouze prvních šest z patnácti návrhů ruských agentů bylo tehdy uveřejněno) může se státi podkladem obecného míru. Nicméně tento vánoční dárek věnován byl dohodě s výhradami, neboť hrabě Černín dodal, že k těmto šesti návrhům jest nutno ještě něco dodati. Tyto dodatky, které vytkly podmínky, za kterých by centrální mocnosti přijaly oněch šest bodů za základ míru, byly v podstatě tyto[1]):

1. Centrální mocnosti nepomýšlejí na násilnou annexi, ale o vyklizení území nyní obsazených rozhodne se až při konečné úmluvě.

2. Centrální mocnosti nemají v úmyslu odníti neodvislost těm zemím, které ji ztratily za války.

3. Postavení nesamostatných národností nemůže býti řešeno mezinárodně, nýbrž příslušnými jejich vládami.

4. „Chrániti práva menšin tvoří podstatnou složku ústavních práv sebeurčení národů", a centrální mocnosti „se zaručují, že tato zásada bude všude prováděna, pokud je prakticky proveditelná".

5. Centrální mocnosti „často kladly důraz na to, že by bylo možno, aby obě strany se zřekly nejen náhrady válečných vydání, ale i . . . . válečných škod".

6. Německo nemůže se zříci svých kolonií „za žádných podmínek".

Dodatkem k těmto šesti bodům centrální mocnosti „úplně schvalovaly" „zásadu hospodářských styků navrženou ruskou delegací". Tyto „dodatky" přetvořily ruské návrhy na něco zcela odlišného; znamenaly hlavně, že uspořádání Elsasko Lotrinska a Polska ponecháno bude centrálním mocnostem, a že sice nemají v úmyslu annektovati Belgii nebo baltské provincie nebo Srbsko, nebo Rumunsko, že však otázka, mají-li je vykliditi či ne, ponechá se konečné smlouvě. Smlouva v Brestu Litevském je konkretním příkladem, jak Německo přenášelo svoje mírové „zásady" do praxe. (Viz Dodatek II.)

---

[1]) N. Y. Times, Current History, February 1918, p. 262.

Lloyd George o britských cílech válečných Právě tento návrh hraběte Černína vyvolal řeč Lloyda George z 6. ledna a řeč presidenta Wilsona z 8. ledna 1918. Tyto dvě řeči obsahují nejurčitěji mírové podmínky, jak se kdy o nich vyjádřily vlády, bojující proti Německu. Řeč Lloyda George, která byla pronesena před Trade Union Conference, zní stručně takto:[1])

1. Velká Britannie nebojuje „války útočné" a nechce roztrhnouti Německo, nebo zničiti německé vlády. Reforma německé vlády, přes to, že „považujeme toto militaristické a autokratické zřízení za nebezpečný anachronismus", je otazkou, kterou má rozhodnouti německý národ.

2. Nebojujeme, abychom zničili Rakousko Uhersko, nebo abychom zbavili Turecko jeho hlavního města a bohatých zemí Malé Asie a Thrakie, které jsou převahou turecké.

3. Návrhy centrálních mocností buď nechtějí ustoupiti v čemkoliv, nebo jsou příliš nejasné, než aby se mohly státi základem diskuse.

4. Základní podmínky míru jsou: a) úplně znovuzřiditi samostatnost Belgie a pokud možno obnoviti zpustošená města a vesnice. To neznamená válečnou náhradu; b) znovuzříditi Srbsko, Černou Horu a obsazené části Italie, Francie a Rumunska; c) až do posledního dechu budeme pomáhati francouzské demokracii, aby bylo odčiněno velké bezpráví z roku 1871; d) Velká Britannie, nečiníc výčitek nynějším vládcům Ruska, nemůže býti zodpovědna za to, co se rozhodlo bez ní a v čem nebyla žádána o radu; e) samostatné Polsko, obsahující všecky ryze polské živly, které si přejí tvořiti jeho část, je naléhavě nutné pro upevnění západní Evropy; f) „rozbíti Rakousko-Uhersko není jedním z našich válečných cílů," ale mír nelze uskutečniti na bezpečné basi, pokud demokratické požadavky „rakousko-uherských národností" nejsou splněny; g) oprávněné nároky Italů na to, aby se spojili s příslušníky své rasy, považujeme za životní, a máme v úmyslu vynutiti tuto spravedlnost také pro ty, kteří jsou Rumuny krví a řečí; h) Turecko může podržeti Cařihrad, ale úžina se neutralisuje a „Armenie, Mesopotamie, Syrie a Palestina mají nároky na to, aby bylo přihlíženo k jejich zvláštním národním poměrům"; i) koloniím má se dostati správy, která by jim samým vyhovovala, jež bude míti jedním z hlavních cílů, aby zamezila jejich vykořisťování ve prospěch evropských kapitalistů a vlád; j) „napraviti bezpráví, způsobené znásilněním mezinárodního práva"; k) „nutno učiniti intensivní pokus, aby nějakou mezinárodní organisací byla vytvořena místo války jiná možnost jako prostředek k urovnání mezinárodních sporů".

Čtrnáct bodů presidenta Wilsona (8. ledna 1918). — Tato řeč presidenta Wilsona byla pronesena ke kongresu Spojených států. Právě v této řeči vyslovil známých čtrnáct bodů, které tvoří

[1]) N. Y. Times, Current History, February 1918, p. 226.

program Spojených států, protože tvoří program světového míru. Těchto čtrnáct bodů zní takto:

I. Otevřené smlouvy mírové, k nimž se otevřeně došlo, po nichž nebude již zvláštních mezinárodních dorozumění jakéhokoli druhu, nýbrž bude diplomacie jednati vždy přímo a veřejně.

II. Úplnou svobodu plavby po moři, mimo uzavřené vody, stejně v míru jako ve válce, vyjma tehdy, když by moře měla býti uzavřena úplně neb částečně internacionální akcí, aby mezinárodní smlouvy byly dodrženy.

III. Odstraniti, pokud možno, všecky hospodářské přehrady, a zavésti stejné obchodní podmínky u všech národů, souhlasících s mírem a združujících se, aby jej udrželi.

IV. Dáti a vzíti přiměřené záruky, že národní zbrojení bude sníženo na nejnižší bod, přiměřený domácí bezpečnosti.

V. Volně, upřímně a úplně nestranně upraviti všechny nároky na kolonie, a přesně při tom se držeti zásady, že řeší-li se všechny takové otázky nadvlády, musí míti zájmy dotyčných národů stejnou váhu jako spravedlivými požadavky vlády, jejíž nárok jest určiti.

VI. Vykliditi všechno ruské území a tak řešiti všechny otázky týkající se Ruska, jak to zajistí nejlepší a nejsvobodnější spolupráce ostatních světových národů, když mu vymůže, aby nespoutáno a volno mohlo neodvisle určiti si svůj vlastní politický vývoj a národní politiku, a ujistí je, že bude upřímně přijato do společnosti svobodných národů, až si zvolí samo své zřízení; a ujistí je nejen o přijetí, ale i o pomoci všeho druhu, které by potřebovalo a které samo by si přálo. Jak budou v příštích měsících národové jednati s bratrským Ruskem, bude zkušebním kamenem jejich dobré vůle, jejich pochopení pro jeho potřeby, odlišné od vlastních jejich zájmů, a jejich chápavé porozumění a nesobecké sympatie.

VII. Belgii nutno vykliditi a znovuzříditi, bez nejmenšího pokusu, aby byla omezena její svrchovanost, kterou má právě tak jako všecky ostatní volné národy. Nic jiného nemůže lépe, než takto znovu vzbuditi důvěru národů v zákony, které samy daly a stanovily pro řízení svých vzájemných vztahů. Bez tohoto hojivého činu jest celá struktura a platnost mezinárodního zákona navždy poškozena.

VIII. Všechno území francouzské musí býti osvobozeno a místa vpádem zpustošená obnovena; a bezpráví, učiněné Francii Pruskem r. 1871 na Elsasko-Lotrinsku, které otřáslo základy světového míru téměř na padesát let, musí býti odčiněno, aby mír mohl opět býti zajištěn v zájmu všech.

IX. Opraviti hranice Italie podle jasně znatelných mezí národnostních.

X. Národům Rakousko-Uherska, jejichž místo mezi národy přejeme si viděti zabezpečeno a zajištěno, nutno dáti nejvolnější příležitost k autonomnímu vývoji.

XI. Rumunsko, Srbsko a Černá Hora musí býti vyklizeny; obsazená území vrátiti; Srbsku přiknouti svobodný a bezpečný přístup k moři; a vzájemné vztahy rozličných států balkánských určiti přátelskou dohodou podle historicky ustavených mezí příslušnosti a národ-

nosti; a je třeba dáti mezinárodní záruky politické a hospodářské nezávislosti a territoriální neporušenosti rozličných států balkánských.

XII. Tureckým částem nynější říše osmanské zajistiti bezpečnou svrchovanost, ale ostatním národnostem, které jsou nyní pod panstvím tureckým, zajistiti nepochybnou bezpečnost života a naprosto nerušenou možnost autonomního vývoje, a Dardanelly trvale otevříti jako volný průchod lodím a obchodu všech národů za mezinárodních záruk.

XIII. Zříditi samostatný polský stát, do kterého by byla pojata území, obývaná nesporně polským obyvatelstvem, jemuž se zajistí svobodný a bezpečný přístup k moři, a jehož politická a hospodářská neodvislost a territoriální neporušenost by byla zaručena mezinárodní smlouvou.

XIV. Jest třeba utvořiti obecný svaz národů za zvláštních smluv, aby jak velkým tak malým národům byly poskytnuty vzájemné záruky politické nezávislosti a territoriální neporušenosti.

Co se týče těchto hlavních náprav učiněného bezpráví a zabezpečení práva, cítíme, že jsme úplně za jedno se všemi vládami a národy, spojenými proti imperialistům. Nemůžeme býti rozdvojeni v zájmu nebo rozcházeti se v cíli. Vytrváme při sobě až do konce.

Vzhledem k určitým otázkám territoriálního obnovení a práv národností, jediný význačný rozdíl mezi řečí britského ministerského předsedy a amerického presidenta, týká se Ruska. Ale mimo to president klade velký důraz na podmínky nutné k utvoření nového mezinárodního pořádku. Tyto podmínky jsou vysloveny v bodě 1 až 5 a v bodě 14.

Odpověď hraběte Hertlinga. — Dne 24. ledna 1918 německý kancléř hrabě v. Hertling v řeči, pronesené k říšské radě, odpověděl na řeč Lloyda George a presidenta Wilsona. Význam této řeči leží v tom, že to byl první projev německé vlády, který možno vůbec považovati za určitý. Ve své odpovědi Lloydu Georgeovi omezil se kancléř hlavně na otázku Elsaska Lotrinska. Vysvětlil, že Elsasko-Lotrinsko nebylo vlastně anektováno Německem v roce 1871, bylo pouze „odanektováno“ od Francie, která je dříve vyrvala vítězstvím Německu. Hlavní část kancléřovy řeči byla věnována 14 bodům presidenta Wilsona, které probírá jeden po druhém. Krátký obsah jeho řeči jest tento [1]):

1. Vyjednávání v Brestu Litevském dokazují, že jsme zcela hotovi přijmouti tento návrh (první bod presidenta Wilsona proti tajným mezinárodním smlouvám) a prohlašujeme, že veřejné jednání je obecnou politickou zásadou.

2. Shodujeme se s Mr. Wilsonem v jeho druhém bodě o svobodě moří; ale aby toto bylo uskutečněno, bylo by dobře, kdyby opevnění Gibraltaru, Malty, Adenu, Hongkongu a jiných míst byla odstraněna.

3. Centrální mocnosti „naprosto souhlasí s odstraněním národo-

[1]) N. Y. Times, Current History, March, 1918, p. 389.

hospodářských hranic, které až nadbytečně se vměšují do obchodu" a „zavrhují hospodářskou válku".

4. Je možno zabývati se myšlenkou, že by se mělo omeziti zbrojení.

5. Co se týče kolonií, „zásady Mr. Wilsona setkají se s jakýmisi obtížemi v říši skutečnosti", ale „o revisi světového panství nad koloniemi" bude „jednáno v patřičný čas".

6. Vzhledem k vyklizení ruského území „jednáme o otázce, která se týká pouze Ruska a čtyř spojených (centrálních) mocností".

7. Belgická otázka náleží k oněm otázkám, jejíž detaily budou probrány ve válečných a mírových jednáních. (Kriegs- und Friedensverhandlungen.)

8. „Zabrané části Francie jsou cennou zástavou v našich rukou . . . Násilné annexe nejsou částí oficielní německé politiky."

9—12. 9. až 12. bod Mr. Wilsona týkají se hlavně Rakouska a Turecka.

13. „Může býti ponecháno Německu, Rak.-Uhersku a Polsku, aby se shodly na budoucím ustavení Polska."

14. Německá vláda „je s radostí hotova, až všechny ostatní nerozhodnuté otázky budou dojednány, počíti se zkoumáním base . . . pro svazek národů".

Řeč presidenta Wilsona 11. února 1918. Ve druhé řeči ke kongresu 11. února 1918 president Wilson důkladně analysoval řeč kancléře Hertlinga, kterou shledal „velmi neurčitou a zmatenou . . . Potvrzuje, bohužel, spíše než odstraňuje nešťastný dojem, způsobený tím, co jsme se dověděli o konferenci v Brestu Litevském". Hlavní slabost řeči kancléřovy byla v zásadě tato: „Jeho pojednání o našich hlavních zásadách a přijetí jich nevedlo jej k praktickému závěru. Odpírá použíti jich při hlavních bodech, které tvoří základ konečného dojednání." Když byl analysoval s tohoto hlediska řeč kancléřovu, prohlásil president čtyři základní principy, podložené čtrnácti mírovým bodům.

Konečně důkaz o tom, zdali je možno kterékoliv vládě pokračovati v tomto srovnávání názorů, jest jednoduchý a zřejmý. Zásady, jichž by se mělo použiti, jsou tyto:

1. Každá část konečného ujednání musí býti založena na skutečné spravedlivosti toho kterého případu a na takovém uspořádání, které nejpravděpodobněji přinese stálý mír;

2. že vlády nesmějí s národy a územími prováděti obchod, jako kdyby to byl movitý majetek a zástava ve hře, třeba ve velké, nyní navždy diskreditované hře o převahu moci; ale že —

3. každé ujednání o území, zahrnutém v této válce, musí býti učiněno v zájmu a na prospěch obyvatelstva, jehož se vzdá, a ne jako část pouhého uspořádání nebo kompromisu nároků mezi soupeřícími státy; a —

4. že všem dobře definovaným národnostním požadavkům bude učiněno zadost, pokud je možno, aniž by byly vneseny nové nebo pokračující staré živly sváru a antagonismu, které by pravděpodobně během času porušily mír Evropy a v důsledku toho mír světa.

Může se jednati o míru na takových základech. Pokud nemůžeme zajistiti takový mír, nezbývá než pokračovati v boji. Pokud můžeme souditi, tyto principy, které považujeme za základní, jsou již všude přijaty jako příkaz, vyjímaje mluvčí vojenské a annexionistické strany v Německu.

Kancléř von Hertling (25. února 1918). Na řeč presidenta Wilsona z 11. února odpověděl kancléř von Hertling v řeči k říšské radě 25. února. Neshledával, že jeho dřívější nabídky „byly přijaty v nepřátelských zemích objektivně a bez předsudku. Kromě toho, diskusí v úzkém shromáždění jedině může býti dosaženo dorozumění mnohým . . . . otázkám, které mohou býti skutečně i rozřešeny jedině kompromisem . . . Nepřemýšlíme o tom, abychom podrželi Belgii, ale . . . musíme býti chráněni před nebezpečím“, že by Belgie stala se po válce „semeništěm nepřátelských úkladů“. Odpověď kancléřova na čtyři zásady presidenta Wilsona je v podstatě tato: 1. Připouští ochotně, že „každá část konečného ujednání musí býti založena hlavně na spravedlivém vyřízení toho kterého případu“. 2. S druhým bodem presidenta Wilsona „může se bezpodmínečně souhlasiti . . . Mohlo by se mysliti, že si představuje (Wilson) v Německu rozpor mezi autokratickou vládou a massou bezprávného lidu“. Co se týče rovnováhy moci, „zavedla tento princip Anglie“. 3. Třetí bod presidenta Wilsona jest pouze dedukcí z předcházejícího „a je proto zahrnut v souhlasu s touto větou“. 4. „Mohu zásadně souhlasiti, a prohlašuji proto, s presidentem Wilsonem, že o obecném míru na takovém podkladě lze jednati.“ Hrabě Černín dotkl se v řeči k městské vídeňské radě dne 2. dubna řeči presidenta Wilsona z 11. února potud, že řekl, že souhlasí úplně s von Hertlingem, že čtyři body Mr. Wilsona „jsou podkladem, na němž se může jednati o obecném míru“. Neviděl jiné „překážky míru, než že Francie žádá Elsasko-Lotrinsko“, a poněvadž francouzská vláda nedávno prohlásila, že může vyjednávati, jen když podkladem bude navrácení Elsaska-Lotrinska, „nezbývá nic jiného“.

IV.

Pozdější návrhy presidenta Wilsona na mírové podmínky.

Ve všech prohlášeních presidenta Wilsona, týkajících se míru, bylo zjevno, že zvláštní mír mezi válčícími má býti podřízen tomu, co považuje za nejhlavnější ze všeho — zavésti nový mezinárodní řád. Všude vyslovil zásady a načrtl zvláštní podmínky, které dle jeho mínění jsou hlavní, má-li konečný mír býti mírem, který připraví cestu reorganisaci světa na podkladě součinnosti místo závodění. Jednou z těchto hlavních zásad je, že žádná vláda nemůže býti v harmonii s vůdčími myšlenkami moderní doby, není-li založena hlavně na

„souhlasu ovládaných", pročež svaz národů, který president čeká, může míti malou naději na úspěch, nebude-li svazem národů, jejichž vlády budou podřízeny obecné vůli.

Německá autokracie překážkou míru. — Proto velikou překážkou pevného míru a zorganisování svazu národů je autokratický ráz německé vlády. Od počátku odlišoval president Wilson německý národ od německé vlády. „Nemáme sporu s německým lidem", řekl v řeči ke kongresu 2. dubna 1917. V odpovědi papeži řekl, že moc, proti které bojujeme — moc, „která nyní je zklamána, ale není potřena, nepřítel čtyř pětin světa" — touto mocí „není německý lid. Tou je nemilosrdný pán německého lidu". Tato moc počala válku, a tato moc je hlavní překážkou míru nejen proto, a snad ani ne původně proto, že je to moc nezodpovědná, moc, která není založena na souhlasu těch, jimž vládne, ale proto, že je to moc, jejíž cynické porušení daného slova ničí předem cenu každého vyjednávání, do kterého by vstoupila.

Bylo-li by něčeho třeba, aby to bylo jasné, dokázala by to nestoudná obojetnost německé vlády, s jakou jednala s Ruskem za míru brest-litevského a po něm. Německý politik ve vídeňské „Arbeiter-Zeitung" ze 27. srpna 1918 vytkl přesný fakt, když řekl: „Provedli jsme mírové smlouvy v Brestu a v Bukurešti (Rumunsko), které odpovídaly našemu ‚zájmu', nikol však našim zásadám, jak jsme je podali v mírových nabídkách." Výsledek toho, jak Německo jednalo s Ruskem, mohl býti pouze ten, že se utvrdila presidentova nedůvěra k současné německé vládě. Od počátku měl zvláštní zájem na ruské revoluci; a ve své řeči z 8. ledna řekl, že jednání národů s bratrským Ruskem v příštích měsících bude zkušebním kamenem jejich dobré vůle, pochopení pro jeho potřeby, odlišné od jejich vlastních zájmů, a jejich rozumné a nesobecké sympatie. Takto zkoušena německá vláda byla odsouzena bez odvolání.

Presidentova řeč ze 4. července 1918. — Není tedy divno, že zvláště vyniká v nových mírových řečech presidenta Wilsona důraz, který klade na charakter německé vlády, na to, že postrádá vší cti a poctivosti, a že je nutno jí nedbati a konečně se jí úplně zbaviti. Tento bod lze pokládati za význačný rys řečí ze 4. července a 27. září 1918. Hlavní místa řeči ze 4. července jsou tato:

Výsledek může býti jen jeden. Uspořádání musí býti konečné. Nemůže býti kompromisu. Poloviční rozhodnutí nebude připuštěno. Poloviční rozhodnutí není myslitelné. Dohodové národy světa bojují za tyto cíle, kterých musí býti dosaženo, než může dojíti k míru:

1. Zničiti všude každou svévolnou moc, která může sama o sobě tajně a ze své vůle rušiti světový mír; a nemůže-li ihned býti zničena, má býti odsouzena k bezmocnosti.

2. Rozřešiti každou otázku, ať se týče territoria, suverenity, hospodářské úpravy, neb politických vztahů tak, že základem bude, aby lid, jehož se bezprostředně týká, přijal dobrovolně toto rozřešení, a ne aby základem byl materielní zájem neb výhoda kteréhokoli jiného národa nebí lidu, který by si přál jiné rozřešení pro svůj vlastní vnější vliv neb nadvládu.

3. Všichni národové mají souhlasiti s tím, že se budou v chování svém k sobě navzájem říditi týmiž zásadami cti a úcty k obecnému zákonu civiliso-

vané společnosti, kterým se řídí jednotliví občané všech moderních států ve svých vzájemných vztazích: tak aby všechny sliby a smlouvy byly svatě zachovávány, aby soukromé úklady a pikle nebyly osnovány, aby sobecká bezpráví nebyla beztrestně páchána, a aby byla vybudována vzájemná důvěra na pěkném základě vzájemné úcty pro právo.

4. Vybudovati mírovou organisaci, která bude zaručovati, že spojená moc volných národů zmaří každý útok na právo a bude udržovati mír a spravedlnost tím jistější, že umožní rozhodující tribunál veřejného mínění, jemuž všichni se musejí podrobiti. Jím bude schválena každá nová mezinárodní úprava, na které se přátelsky neshodnou národové, jichž se přímo týká.

Tyto velké věci mohou býti vyjádřeny jedinou větou. O co se snažíme. je vláda zákona založená na souhlasu ovládaných a udržovaná sjednoceným smýšlením lidstva. Těchto velkých cílů nemůže býti dosaženo debatou a snahou smířiti a upraviti přání státníků podle jejich návrhů na rovnováhu sil a národních možností. Mohou býti uskutečněny jen tím, že se vytkne, čeho si myslící národové světa přejí, ve své toužebné naději na spravedlnost, na sociální svobodu a uplatnění. Zdá se mi, že ovzduší tohoto místa Mt. Vernonu přináší náladu pro takové zásady zvlášť působivě. Zde vyvstaly síly, které velký národ, proti němuž byly původně namířeny, nejprv považoval za revoltu proti své právoplatné autoritě, které však dávno již uznal za krok k osvobození vlastního lidu, právě tak jako lidu Spojených států; a já zde nyní stojím, abych mluvil — mluvím hrdě a s důvěřivou nadějí —, jak se tato revolta toto osvobození rozšíří na velké jeviště samého světa! Zaslepení vládci Ruska vyvolali síly, které málo znali — síly které jednou vzbuzeny, nikdy již nemohou býti zdeptány; neboť tepnou jejich je inspirace a cíle, které jsou nesmrtelné a mají v sobě již prvky vítězství!

Jeho řeč v New Yorku (27. září). V new-yorské řeči ze 27. září je ještě jasněji vyloženo, že dohoda a Spojené státy nemohou naprosto vyjednávati s německou vládou, poněvadž jest to vláda, která v praxi je zrádná a v zásadě nedemokratická. Tyto body jsou obsaženy v těchto místech:

Strpíme, aby vojenská moc kteréhokoliv národa nebo skupiny národů určovala osudy národů, jimiž vládnou i nemají práva, vyjma právo násilí?

Dovolíme, aby silní národové křivdili národům slabým a podrobovali je ke svým účelům a zájmům?

Budou národové ovládáni a řízeni i ve svých vnitřních záležitostech, svévolnou a nezodpovědnou mocí anebo vlastní vůlí a volbou?

Bude zde společný základ práva a výsada pro všechny národy anebo budou silní jednati jak chtějí a slabí trpěti bez nápravy?

Má právo býti zajištěno jen na zdařbůh a podle nahodilého spolčení nad obecnými právy?

Nikdo, žádná skupina lidí nezvolila si takových cílů zápasu. To jsou vskutku jeho cíle a musí se jich dosíci, nikoliv úpravou nebo kompromisem nebo přizpůsobením zájmů, ale definitivně a jednou pro vždy plným a nedvojsmyslným přijetím zásady, že prospěch nejslabšího je právě tak svatý, jako prospěch nejsilnějšího.

To máme na mysli, když mluvíme o trvalém míru, mluvíme-li upřímně, s porozuměním, se skutečnou znalostí a s pochopením věci, o níž jednáme.

Všichni se shodujeme že nemůže býti dosaženo míru nižádným smlouváním neb kompromisem s vládami centrálních mocností, poněvadž jsme s nimi již jednali a viděli jsme, jak jednaly s ostatními vládami, které se zúčastnily tohoto zápasu v Brestu Litevském a v Bukurešti. Přesvědčily nás, že jsou beze cti a nemají v úmyslu býti spravedlivými.

Nezachovávají žádných smluv, nepřijímají za zásady nic kromě moci a vlastního prospěchu.

Nemůžeme se s nimi „dohodnouti". Znemožnily to. Německý lid musí touto dobou býti si plně vědom, že nemůžeme přijmouti slova od těch, kteří nám vnutili tuto válku. Nemyslíme týmiž myšlenkami a nemluvíme toutéž řečí shody.

V této řeči ze 27. září vrátil se president ještě jednou k tomu, co od počátku považoval za hlavní — k Svazu národů, a v této řeči řekl, že svaz národů nutno vytvořiti, jakmile nastane mír, ani před tím, ani potom:

A zdá se mi, že založení tohoto svazu národů a jasná definice jeho účelů musí býti částí samotné mírové smlouvy a je v jistém smyslu její částí nejpodstatnější. Nemůže býti utvořen nyní. Kdyby byl utvořen nyní, byl by pouze novým spolkem omezeným na národy spojené proti společnému nepříteli. Není pravděpodobno, že by byl vytvořen po mírové smlouvě. Je nutno zaručiti mír, a mír nemůže býti zaručen jako věc vedlejší. Abych mluvil opět jasně, důvod, proč musí býti zaručen, jest ten, že budou strany mírové, jejichž sliby, jak se ukázalo, nejsou hodny důvěry a jest nutno nalézti prostředky ve spojitosti se samou smlouvou mírovou, aby tento pramen nejistoty byl odstraněn. Bylo by pošetilé, ponechati záruku další dobrovolné akci vlád, které před našimi zraky zničily Rusko a oklamaly Rumunsko.

Ale tyto obecné podmínky nevyjadřují věci celé. Některé detaily jsou nutny, aby zněly méně jako these a více jako praktický program. Toto tedy jsou některé z podrobností a vytýkám je s tím větší důvěrou, poněvadž je mohu vytknouti autoritativně tak, jak tato vláda si vykládá svoji vlastní povinnost k míru.

Předně nestranně vykonávaná spravedlnost nesmí zahrnovati žádného rozlišování mezi těmi, k nimž si přejeme býti spravedliví, a těmi, k nimž si spravedliví býti nepřejeme.

Musí to býti spravedlnost, která nemá oblíbenců a nezná jiného měřítka kromě stejných práv všech těch jednotlivých národů, o které jde.

Za druhé, žádný zvláštní neb výjimečný prospěch kteréhokoli jednotlivého národa neb skupiny národů nemůže býti podkladem k nějaké části smlouvy, neshoduje-li se tento prospěch s obecným prospěchem všech.

Za třetí, nemůže býti svazků neb spolků založených na zvláštních smlouvách a dorozumění ich uvnitř obecné a společné rodiny svazu národů.

Za čtvrté, přesněji řečeno, nemůže býti zvláštních sobeckých hospodářských kombinací ve svazu a nijakých forem hospodářského boykotu neb vyloučení; jedině Svaz národů může jich užíti k hospodářské pokutě, vyloučením ze světového trhu, jako prostředků disciplíny a kontroly.

Za páté, všecky mezinárodní dohody a smlouvy všeho druhu nutno v plném jejich rozsahu oznámiti celému ostatnímu světu.

Zvláštní spolky, hospodářská soupeřství a nepřátelství byla v moderním světě bohatým pramenem plánů a žádostí, které rodí válku. Mír by byl právě tak neupřímný jako nejistý, kdyby jich nevyloučil určitě a závazně.

Pozorujeme, že v řeči ze 4. července president formuluje základní zásady, za které bojujeme, ve čtyřech oddílech; a v řeči z 27. září rovněž formuloval podmínky míru v pěti oddílech. Kdežto presidentově politice vzhledem k světovému míru nelze plně porozuměti, dokud přesně neprozkoumáme všeho, co o tom řekl, podstatu této politiky lze nalézti v těchto dvaceti třech zvláštních „bodech" neb výčtech ve čtrnácti bodech řeči z 8. ledna, čtyřech bodech řeči ze 4. července a pěti bodech řeči ze 27. září.

Dohromady lze tyto dvacet tři body považovati za chartu presidenta Wilsona o světovém míru. Řeči presidenta Wilsona byly obyčejně chváleny, více méně oficielně dohodovými vládami, ale snad nikdy tak podstatně jako Lloydem Georgem 5. července 1918. Mluvě k americkým vojům ve Francii, pravil: „Včerejší velký proslov presidenta Wilsona ukázal jasně, zač bojujeme. Jest-li že císař a jeho rádci jsou hotovi zítra přijmouti podmínky, stanovené vaším presidentem, mohou míti mír nejen s Amerikou, ale též s Velkou Britannií a Francií."[1]

[1]) London Times, July 8, 1918.

V.

Vyjednávání v říjnu a listopadu 1918.

První německá nota a presidentova odpověď. — Podrobení se německé vlády bylo zřejmě bližší, než se mohlo předvídati v čase, kdy president pronesl svou řeč ze dne 27. září. Dne 5. října byla odevzdána Spojeným státům žádost německé vlády, znějící takto:

Německá vláda žádá presidenta Spojených států, aby se ujal obnovení míru, oznámil tuto žádost všem válčícím státům a vyzval je, aby poslali plnomocniky, aby se mohlo počíti s vyjednáváním.

Přijímá program, stanovený presidentem Spojených států v jeho poselství ke kongresu dne 8. ledna, a jeho pozdější prohlášení, zvláště řeč z 27. září za základ mírových vyjednávání.

Aby se předešlo dalšímu krveprolití, prosí německá vláda, aby bylo ihned uzavřeno příměří na zemi, na vodě a ve vzduchu.

Odpověď presidenta Wilsona (z 8. října) byla přesně v souhlase s myšlenkami a zásadami, které tak často vyslovil. Řekl:

Dříve, než odpovím na žádost císařské německé vlády, a aby tato odpověď byla tak upřímná a otevřená, jak to vyžadují okamžité zájmy, jež jsou v ní obsaženy, pokládá president Spojených států za nutno přesvědčiti se o přesném smyslu noty říšského kancléře. Myslí tím říšský kancléř, že císařská německá vláda přijímá podmínky, stanovené presidentem naposledy v jeho řeči ke kongresu Spojených států z 8. ledna a v následujících řečech, a že, chtěje zahájiti diskuse, má v úmyslu pouze se dohodnouti na praktických detailech jejich použití?

President považuje za svou povinnost prohlásiti k návrhu příměří, že by se necítil oprávněn navrhnouti příměří vládám, s nimiž vláda Spojených států jest spojena proti centrálním mocnostem, dokud vojska těchto mocností stojí na jejich půdě. Bona fides[1] při každé diskusi závisela by zřejmě na souhlasu centrálních mocností povolati vojsko ihned všude z obsazeného území.

President se domnívá, že jest také oprávněn k otázce, zda kancléř mluví pouze za ony moci říše, které dosud vedly válku. Pokládá odpověď na tyto otázky za mimořádně důležitou s každého stanoviska.

Druhá německá nota a odpověď. — Odpověď německé vlády na tyto otázky byla odevzdána 12. října a zněla:

Německá vláda přijala podmínky, stanovené presidentem Wilsonem v jeho řeči z 8. ledna a jeho následující řeči o založení trvalého spravedlivého míru. V důsledku toho úmyslem jejím při zahájení diskusí bylo by pouze dohodnouti se na praktických detailech, jak applikovati tyto podmínky.

Německá vláda věří, že vlády spojené s vládou Spojených států, jsou v souhlasu s poselstvím presidenta Wilsona. Německá vláda, ve shodě s vládou rakousko-uherskou, aby zjednala příměří, prohlašuje, že je hotova přijmouti návrhy presidentovy na vyklizení.

Německá vláda navrhuje, aby president stanovil smíšenou komisi, která by učinila nutná opatření stran vyklizení. Nynější německá vláda, která vzala na sebe zodpovědnost za tento krok k míru, byla vytvořena konferencemi a ve shodě

---

[1]) Poctivost.

s velkou většinou říšské rady. Kancléř podporovaný ve všem svém jednání vůlí této většiny, mluví jménem německé vlády a německého národa.

Dne 14. října odpověděl president takto:

Poněvadž nynější německá vláda a velká většina německé říšské rady přijala nezměněné podmínky, stanovené presidentem Spojených států amerických v jeho řeči ke kongresu Spojených států z 8. ledna 1918, a řečech následujících, je president oprávněn aby upřímně a přímo vyjádřil své rozhodnutí vzhledem ke sdělení německé vlády z 8 a 12. října 1918.

Nutno si ujasniti, že evakuační postup a podmínky příměří musí býti ponechány úsudku a úvaze vojenských rádců Spojených států a vlád dohodových a president pokládá za svou povinnost říci, že nemůže býti vládou Spojených států přijata žádná úprava, která by neskýtala naprosto uspokojivých záruk že bude udržena dosavadní vojenská nadvláda Spojených států a států dohodových v poli. Je přesvědčen, že může s určitostí předpokládati, že takový bude také úsudek a rozhodnutí spojených vlád

President ví, že jest rovněž jeho povinností dodati že ani vláda Spojených států a zajisté ani vlády, s nimiž vláda Spojených států je spojena jako mocnost válčící, nebudou souhlasiti s tím, aby se uvažovalo o příměří, dokud ozbrojené síly německé budou pokračovati v nezákonném a nelidském způsobu válčení, v němž stále setrvávají. V téže době, kdy německá vláda přistupuje k vládě Spojených států s mírovými nabídkami, její podmořské čluny potápějí lodi s cestujícími na moři a nejen lodi, ale dokonce i čluny, v nichž cestující a mužstvo hledají záchranu; a za nynějšího nuceného ústupu z Flander a z Francie armády německé zpupně pustoší, což bylo vždy pokládáno za přímé porušení pravidel a zvyklostí civilisovaného válčení. Města a vsi, nebyly-li zničeny úplně, byly nejen o vše oloupeny, ale i zbaveny svých obyvatel. Nelze očekávati od národů, spojených proti Německu, že by přistoupily na příměří zatím co se pokračuje v nelidském jednání, plenění a loupení, na něž právem shlížejí s hrůzou a hněvem.

Aby se zabránilo každému nedorozumění, jest také třeba, aby president slavnostně obrátil pozornost německé vlády k tónu a jasnému smyslu jedné z mírových podmínek na něž Německo nyní přistoupilo Ta jest obsažena v poselství presidentově, proneseném v Mt Vernonu 4. července t. r. Zní následovně: „Zničiti každou nezodpovědnou moc kdekoli, která by mohla samostatně, tajně a o své újmě rušiti světový mír, nebo, nemůže-li býti v této chvíli zničena, aspoň donutiti k faktické bezmocnosti.“ Moc, která až dosud ovládala národ německý, jest taková, jak zde vylíčeno Záleží to na německém národě, aby se stala změna. Slova presidentova právě citovaná, stanoví přirozeně podmínku, která musí předcházeti míru, má-li k němu dojíti akcí samotného německého lidu. President považuje za svou povinnost prohlásiti, že celé mírové jednání bude podle jeho soudu záviseti na určitosti a uspokojivé povaze záruk, které lze dáti v této základní otázce. Je nezbytno, aby vlády spojené proti Německu věděly, s kým vlastně vyjednávají.

Rakousko-uherská nota a odpověď. — Mezitím 7. října rakousko-uherská vláda doručila Spojeným státům žádost o příměří, takto stylisovanou:

Rakousko uherské mocnářství, které vedlo válku vždy jenom jako válku obrannou a které opětovně podalo zřejmé důkazy o své ochotě ustati v krveprolévání a docíci spravedlivého a čestného míru obrací se tímto na jeho osvícenost presidenta Spojených států amerických a nabízí se uzavříti příměří s ním a jeho spojenci na všech frontách na zemi, na moři a ve vzduchu a vstoupiti ihned v mírová vyjednávání na základě 14 bodů poselství presidenta Wilsona kongresu z 8. ledna 1918 a čtyř bodů obsažených v adrese presidenta Wilsona z 12. (11.) února 1918, při čemž bude brán zřetel také k adrese presidenta Wilsona ze 27. září 1918.

Na tuto žádost byla zaslána následující odpověď s datem 18. října:

President pokládá za svou povinnost, oznámiti vládě rakousko-uherské, že nemůže podporovati návrh této vlády protože jisté události svrchované důležitosti, které se přihodily od podání poselství jeho z 8. ledna t. r., nutně změnily postavení

a zodpovědnost vlády Spojených států. Mezi 14 body mírovými, které president formuloval v té době, nacházel se tento:

„X. Národům rakousko-uherským, jejichž postavení mezi národy přejeme si viděti zabezpečeno a zaručeno, má býti poskytnuta co největší možnost samostatného vývoje."

Od té doby, kdy tento bod byl napsán a přednesen v kongresu Spojených států, vláda Spojených států uznala, že panuje válečný stav mezi Čechoslováky a císařstvím německým a rakousko-uherským a že československá Národní rada je vládou de facto válku vedoucí, mající ve své vlastní moci řízení vojenských a politických věcí Čechoslováků. Uznala také v plném rozsahu oprávněnost národnostního usilování Jihoslovanů o svobodu.

President tudíž nemá již práva přijímati pouhou „autonomii" těchto národů za základ míru, nýbrž musí státi na tom, aby oni, a nikoliv on, rozhodli, která akce se strany vlády rakousko-uherské by uspokojila jejich aspirace a pojetí jejich práv a osudu, jakožto členů rodiny národů.

Třetí německá nota (20. října). — Na presidentovu notu ze 14. října odpověděla vláda německá ze 20. října takto:

Přijímajíc návrh na vyklizení obsazených území, německá vláda vyšla z předpokladu, že provádění této evakuace a podmínek příměří má býti zůstaveno posudku vojenských znalců a že nynější úroveň sil v poli na obou stranách má tvořiti základ pro úpravy tento poměr zaručující a zabezpečující. Německá vláda navrhuje panu presidentovi, aby poskytl možnost ke stanovení podrobností. Doufá, že president Spojených států neschválí žádného požadavku, který by byl neslučitelný se ctí německého národa a který by uzavíral cestu k spravedlivému míru. Německá vláda protestuje proti výtkám nezákonného a nelidského jednání, jež byly učiněny německé vlasti a námořním silám a tím německému národu. Ke krytí ústupu ničení je vždy nezbytné a je posud mezinárodním právem dovoleno. Německá vojska mají dle nejpřísnějších rozkazů šetřiti soukromého majetku a bráti co největší ohled na obyvatelstvo. Každý kdo se provinil proti rozkazům, podléhá trestu.

Německá vláda dále popírá, že by kdy německé loďstvo při potápění lodí bylo zničilo záchranné čluny s cestujícími. Německá vláda navrhuje s ohledem na všechna tato obvinění, aby jednotlivé případy byly vyšetřeny neutrální komisí. Aby zamezila vše, co by mohlo překážeti dílu míru, německá vláda dala rozeslati rozkazy všem velitelům podmořských člunů, aby se zabránilo torpedování osobních lodí, aniž by však z technických důvodů byla schopna dáti záruku, že tyto rozkazy zastihnou každou jednotlivou ponorku na moři před jejím návratem.

Jako základní podmínky mírové stanoví president zničení každé neomezené moci, která by mohla samostatně tajně a o své újmě rušiti světový mír. Na to odpovídá německá vláda: Až dosud representace národa v císařství německém neměla vlivu na sestavení vlády. Ústava neučinila opatření pro součinnost lidové representace při rozhodování o válce a míru. Tyto podmínky právě nyní doznaly základní změny. Nová vláda byla sestavena v plném souhlasu s přáním zástupců lidu na základě rovného všeobecného tajného a přímého práva hlasovacího. Vůdcové velikých stran v říšské radě jsou členy této vlády. V budoucnosti žádná vláda nemůže se ujmouti úřadu ani v něm pokračovati, pakli nebude míti důvěru většiny v říšské radě. Zodpovědnost říšského kancléře lidovému zastupitelstvu jest zákonně rozšířena a zaručena. Prvním činem nové vlády bylo předložiti říšské radě návrh na změnu říšské ústavy tak, aby bylo třeba souhlasu lidového zastoupení při rozhodování o válce a míru. Trvalost nového systému je však zaručena nejen ústavními zárukami ale i neochvějným rozhodnutím německého národa, jehož ohromná většina stojí za těmito reformami a žádá si jejich energického provádění.

Otázka presidentova, s kým vlastně on a vlády spojené proti Německu vyjednávají, jest tedy zodpověděna jasně a zřetelně tím, že nabídka míru a příměří vyšla od vlády, která, nemajíc neomezeného a nezodpovědného vlivu, je podporována souhlasem zdrcující většiny německého národa.

Odpověď presidenta Wilsona (23. října). — Na toto sdělení odpověděl president 23. října takto:

Přijav slavnostní a výslovné ubezpečení německé vlády, že bez výhrady přijímá mírové podmínky stanovené v jeho poselství kongresu Spojených států ze dne 8 ledna 1918 a zásady možné dohody vyslovené v jeho dalších adresách, zejména v adrese ze 27. září a že si přeje jednati o podrobnostech jejich provedení a že toto přání a úmysl nevycházejí od těch, kdož až doposud řídili německou politiku a vedli tuto válku ve prospěch Německa nýbrž od ministrů, kteří mluví jménem většiny říšské rady a zdrcující většiny německého národa; a obdržev také výslovný slib této německé vlády že německé branné síly budou zachovávati na zemi i na moři humánní zásady civilisovaného válčení, president Spojených států cítí, že nemůže odepříti jednati o otázce příměří s vládami, s nimiž vláda Spojených států je spolčena

Nicméně pokládá za svou povinnost znovu zdůrazniti, že pouze takové příměří podle jeho mínění aby právem bylo podrobeno úvaze které by ponechávalo Spojeným státům a mocnostem s nimi spolčeným takové postavení, aby mohly uplatniti každou úpravu na niž by bylo lze přistoupiti, a znemožniti obnovení nepřátelství se strany Německa. Proto president odevzdal svou korespondenci s těmito německými autoritami vládám, s nimiž vláda Spojených států je spolčena jako válčící moc s pokynem aby jejich vojenští znalci a vojenští odborníci Spojených států byli požádáni pakli jsou ovšem tyto vlády nakloněny uskutečniti mír na základě uvedených podmínek a zásad aby jim předložili potřebné podmínky takového příměří, které by plně zajistilo zájmy zúčastněných národů a zaručilo spojeným vládám neomezenou moc k zabezpečení platnosti podrobností míru, na který německá vláda přistoupila ač li považují takové příměří předpokladem za možné s vojenského hlediska. Budou-li tyto podmínky příměří navrženy, bude jejich přijetí Německem nejlepším konkretním důkazem, že zřejmě přijala podmínky a zásady mírové na čemž celá ta akce závisí.

President pokládal by za neupřímnost, kdyby nevyřkl co nejotevřeněji proč musí býti požadovány výjimečné záruky. Jakkoli významné a důležité jsou ústavní změny o nichž mluví německý státní sekretář ve své notě z 20 října nezdá se, že by zásada vlády zodpovědné německému národu byla již plně propracována nebo že by nějaké záruky buď existovaly nebo se o nich uvažovalo že změny zásady a praxe, nyní částečně přijaté budou trvalé. Kromě toho se nezdá že by byl obrácen zřetel na jádro nynějších obtíží Příští války snad budou podrobeny kontrole německého národa tato válka však nebyla i podrobena; a jde tu přec o tuto válku. Jest zřejmo že německý lid nemá prostředků, aby nařídil vojenským autoritám říše podrobiti se vůli lidu; že moc pruského krále kontrolovati politiku říše je nezmenšena; že diktatorská iniciativa ještě trvá s těmi, kteří až dosud byli pány Německa.

Cítě, že světový mír nyní závisí na otevřené mluvě a poctivém přímém jednání, president pokládá za svou povinnost říci, nepokoušeje se ani zmírniti slova, jež se mohou zdáti drsnými že totiž národy světa nedůvěřují a ani nemohou důvěřovati slovům těch kteří až dosud byli vůdci německé politiky a zdůrazniti ještě jednou, že při uzavírání míru a při pokusech odčiniti nekonečná bezpráví a nespravedlivosti této války vláda Spojených států může jednati jen se skutečnými zástupci národa německého kteří by si byli jisti pravým konstitučním stavem, jakožto skuteční vládcové Německa Jestliže musí jednati s vojenskými pány a monarchickými autokraty německými nyní anebo jestliže snad bude muset jednati s nimi později vzhledem na mezinárodní závazky německé říše musí se dožadovati nikoli mírového vyjednávání, nýbrž vzdání se. Nezíská se ničeho pomlčením o tak důležité věci.

Vzdání se Rakousko-Uherska. 28. října zaslala rakousko-uherská vláda následující prohlášení jako odpověď na presidentovu notu z 18. října:

V odpověď na notu presidenta Wilsona z 18 t. m. adresovanou rakousko-uherské vládě a podávající rozhodnutí presidentovo mluviti přímo s vládou rakousko uherskou o otázce příměří a míru, vláda rakousko uherská pokládá si za čest prohlásiti že v souhlase s předcozími prohlášeními presidentovými shoduje se rovněž s týmž stanoviskem obsaženým v poslední notě o právech národů rakousko-uherských, zejména národa československého a jihoslovanského

Následkem toho, poněvadž Rakousko-Uhersko přijímá všechny podmínky, které president stanovil jako základ pro vyjednávání o příměří a míru není překážek podle názoru vlády rakousko uherské aby se přistoupilo k vyjednávání.

Proto prohlašuje rakousko uherská vláda že jest ochotna, aniž by vyčkávala výsledku jiných jednání vstoupiti ve vyjednávání o mír mezi Rakousko-Uherskem a státy nepřátelské skupiny, a o okamžité příměří na všech rakousko-uherských frontách.

Žádá presidenta Wilsona, aby laskavě zahájil jednání v tom směru.

Vystoupení Bulharska z řady válčících příměřím uzavřeným 29. září 1918, síla separatistického hnutí v dualistické monarchii a nový výpad spojenců na italské frontě 24. října, učinil mír pro Rakousko-Uhersko nezbytným. Následujícího dne po notě presidentu Wilsonovi poslali rakousko-uherští velitelé parlamentáře k Italům, kteří odevzdali nejvyšší válečné radě spojenecké, zasedající ve Versailles, příslušnou žádost za příměří. 4. listopadu 1918 tato rada oznámila, že podmínky příměří jí stanovené byly přijaty a ze jest od té doby Rakousko-Uhersko mimo válku. Turecko uzavřelo příměří dne 31. října, což znamenalo naprosté vzdání se. Německá říše zůstala osamocena ve zbrani proti Spojeným státům a vládám s nimi spolčeným.

Německo odkázáno na maršála Focha. — 5. listopadu 1918 odevzdal president prostřednictvím sekretáře Lansinga a švýcarského vyslance německé vládě tuto notu:

„Pane! — Pokládám si za čest požádati Vás, abyste doručil toto sdělení německé vládě:

Ve své notě z 23. října 1918 sdělil jsem Vám, že president odevzdal svou korespondenci s německými autoritami vládám s nimiž vláda Spojených států je spolčena jako válčící moc s pokynem, aby jejich vojenští znalci a vojenští odborníci Spojených států byli požádáni, pakli by ovšem tyto vlády byly nakloněny uskutečniti mír na základě uvedených podmínek a zásad, aby jim předložili potřebné podmínky takového příměří, které by plně zajistilo zájmy zúčastněných národů a zaručilo spojeným vládám neomezenou moc k zabezpečení a uplatnění podrobností míru, na který německá vláda přistoupila, s tím předpokladem, že považují takové příměří za možné s vojenského hlediska."

President obdržel právě nyní pamětní spis o prozkoumání této korespondence spojenými vládami, který zní takto:

„Spojené vlády věnovaly bedlivou úvahu korespondenci, která byla vyměněna mezi presidentem Spojených států a německou vládou. Na základě odůvodnění, které následuje, projevují ochotu uzavříti mír s vládou německou za podmínek stanovených v presidentově poselství kongresu z ledna 1918, a zásad o úpravě vyslovených v jeho dalších adresách.

Nicméně musí zdůrazniti, že 2 bod který se týká toho, co se obyčejně jmenuje svobodou moří, je přístupen různým výkladům z nichž některé nelze přijmouti. Musí proto vyhraditi pro sebe úplnou svobodu v této věci, až budou přistupovati k mírové konferenci.

Dále president prohlásil v podmínkách stanovených poselstvím kongresu z 8. ledna 1918, že napadená území musí býti restaurována, právě tak jako vyklizena a osvobozena. Spojené vlády cítí, že se nesmí pochybovati o obsahu takového nařízení. Tím rozumějí, že Německo dá kompensace za všechny škody, způsobené civilnímu obyvatelstvu spojenců a jeho majetku útoky Německa na zemi, na moři i ve vzduchu.

Jsem pověřen presidentem sděliti, že souhlasí s výkladem uvedeným v posledním paragrafu pamětního spisu výše zmíněného. Dále jsem pověřen presidentem požádati Vás, abyste sdělil německé vládě, že maršál Foch byl zplnomocněn vládou

Spojených států a spojenými vládami, aby přijal řádně ověřené representanty německé vlády a oznámil jim podmínky příměří."

Podmínky příměří Německem přijaté. — Zástupcové německé vlády, určení k vyjednávání o příměří, přijali od maršála Focha podmínky dne 8. listopadu. Když bylo skončeno vyjednávání s německým vojenským hlavním stanem a berlínskou vládou a přijaty maršálem Fochem jisté modifikace podmínek, bylo příměří podepsáno a nabylo platnosti 11. listopadu o 11. hodině dopolední (podle francouzského času). Podmínky příměří týkaly se zejména opatření, která by poskytla spojeným vládám takovou vojenskou převahu, aby znemožnily Německu obnovení nepřátelství. Tato opatření obsahovala:

1. Okamžité zastavení nepřátelství na zemi, na moři i ve vzduchu.
2. Stažení německé armády na linii 10 kilometrů (asi 6 mil) východně od břehů Rýna.
3. Obsazení německých území na levém břehu Rýna spojenci s Mohučí, Koblencem a Kolínem a jejich předmostími v poloměru 30 kilometrů (18 mil); vydržováním okupačních armád budiž pověřena německá vláda.
4. Vydání velikého množství vojenských potřeb, zbraní, motorových vozů, železničního materiálu všech podmořských člunů a odzbrojení loďstva.
5. Okamžité a bezpodmínečné navrácení všech válečných zajatců spojenců a Spojených států, s vyloučením vzájemnosti.
6. Stávající podmínky blokády se strany spojenců a spojeneckých mocností zůstanou též nezměněny a všechny německé obchodní lodi zastižené na moři budtež prohlášeny za válečnou kořist.

Některé body v příměří přímo se vztahují ke konečným podmínkám mírovým; z těch nejdůležitější jsou:

1. Vykliditi veškeré území které nebylo německým 1. srpna 1914.
2. Vykliditi a zároveň navrátiti Elsasko-Lotrinsko Francii.
3. Zříci se smlouvy bukureštské a brest-litevské zároveň s dodatky k těmto smlouvám. (Viz II dodatek.)
4. Odevzdati zlato přijaté Německem na základě těchto smluv k opatrování spojencům pro Rusko a Rumunsko.
5. Obnovení základního kapitálu v belgické národní bance a všech dokumentů, fondů, vkladů, papírových peněz, týkajících se veřejných nebo soukromých zájmů v zemích napadených.
6. Navrácení bez vzájemnosti všech deportovaných a internovaných civilních osob včetně rukojmí a osob ve vyšetřovací vazbě nebo odsouzených, pokud jsou příslušníky dohody nebo spojeneckých mocností.
7. Náhrada za způsobené škody.

Mír bez hrabivosti a pomsty. — Uzavření příměří provázel vnitřní převrat v Německu spolu s odstoupením německého císaře a zřeknutí se všech dědičných práv a ustavení socialistické republiky. Německo bylo nejen poraženo, nýbrž i rozdrceno. Nicméně úmysl dohodových vlád, přidržeti se zásad spravedlivého míru, jak byly tlumočeny presidentem Wilsonem, byl oznámen premierem Lloydem Georgem 11. listopadu, tedy v den, kdy bylo podepsáno příměří.

Musí vésti (podmínky mírové) k úpravě, jež bude v základě spravedlivá. Žádná úprava, která odporuje zásadám věčné spravedlnosti, nebude trvalá. Mír z roku 1871, vnucený Německem Francii, urážel všechny zásady spravedlnosti a zdvořilosti. Tento příklad budiž nám výstrahou. Nesmíme připustiti žádné myšlenky na pomstu, žádné

hrabivosti, žádné lakotné touhy porušiti základní zásady spravedlnosti. Budou se konati mocné pokusy vládu zastrašiti a hrozbami oslabiti ve snaze, odvrátiti ji od přísných zásad právních a vyhověti nízké, špinavé a nečisté myšlence na pomstu a lakotu. Tomu musíme neúprosně čeliti....

Veliký počet malých národů se obrodil v Evropě, a ti budou se dožadovati svazu národů, aby je chránil proti chtivosti, nevraživosti a hrabivosti sousedů. Po mém soudu je svaz národů naprosto nutný k zaručení trvalého míru. Půjdeme na mírovou konferenci zaručiti se, že svaz národů je skutečností (Viz dodatek V.)

DODATKY.

Dodatek I. — „Životní zájem“ Německa.

Kancléři byla 20. května 1915 podána žádost šesti největšími průmyslovými a zemědělskými společnostmi, které representují mocné a široké zájmy v Německu. Domáhaly se, aby byla Belgie podrobena Německu v „ohledu vojenském i tarifním, jakož i v peněžnictví, bankovnictví a poštovnictví“. Severní Francie až k řece Sommě aby byla též annektována „k vůli našemu budoucímu postavení na moři,“ a průmyslové podniky v obsazených územích aby byly převedeny do německých rukou. Z Ruska že má býti zabrána část baltických provincií a území na jih ležící. Byla zdůrazňována nutnost nových zemědělských území, nových okresů horních a průmyslových, zejména belgického a severofrancouzského uhlí a železa.

Téměř všichni zástupci veřejného mínění v Německu, mimo sociální demokraty, hlásali dalekosáhlé annexe ve prospěch německé říše, jako cíl války. Většina si přála těch částí severní Francie, které chovají uhlí a železo, celou Belgii a dobyté části Ruska, které obsahují bohatá hospodářská území a největší průmyslový obvod. Jest však také jiný směr — poměrně velmi slabá skupina —, který se obává, že by si Německo takovým mírem vyvolalo trvale nepřátele, a kteří doufali, že zisky německé budou spočívati v koloniích. Navrhovali, aby Kongo bylo odňato Belgii, Maroko Francii a různé ostrovy Portugalsku. I ti, kteří si přáli území od sousedů Německa, i ti, kteří požadovali kolonie, souhlasili s důležitostí cesty na jihovýchod. Německo musí míti kontrolu nad zeměmi až k Perskému zálivu a po případě i nad Persii. „Od Berlína k Bombaji“ byl sen jistého pangermána.

Podmínky byly stanoveny v žádosti přijaté 20. června 1915 a podepsané 1341 významnými muži v Německu, včetně 352 profesory, 158 pedagogy a duchovními, 145 vysokými úředníky, starosty a obecními úředníky, 148 soudci a advokáty, 252 malíři, spisovateli a nakladateli. Vyhlašovala annexi celé severní části Francie, od Belfortu až k pobřeží kanálu La Manche, a převedení obchodních podniků a závodů do německého vlastnictví. Belgie měla býti podržena a jejím obyvatelům nedovolen žádný politický vliv v říši. Obsazená část Ruska měla býti podržena a země odkázána na Německo. Egypt měl býti odňat Anglii. Pokud se týče náhrad, „nesmíme váhati uložiti jich Francii co nejvíce“.

Dodatek II. — Mír brest-litevský.

Konečné podmínky, které Německo položilo v Brestu Litevském, byly Rusku vnuceny postupem německých vojsk do ruského území. Lenin a Trockij podepsali dne 3. března 1918 mír nabízený jim s taseným mečem, který je znám jako mír brest-litevský. Hlavní opatření míru byla tato: 1. Rusko se vzdá provincií Kuronska, Polska, Litvy, Livonska a Estonska. 2. Rusko se vzdá ve prospěch Turecka Batumu, Karsu a různých jiných distriktů v Zakavkazsku. 3. Rusko uzavře mír s Finskem a Ukrajinou, uznavši jejich neodvislost.

Tři dodatečné smlouvy k míru brest-litevskému byly ujednány mezi Ruskem a Německem asi 9. srpna 1918. Tyto smlouvy byly opatřením pro vzájemnou ratifikaci v Berlíně, do 6. září 1918; byly uveřejněny 7. září 1918 v časopise Deutscher Reichsanzeiger, a vyplňovaly celé tři strany tohoto listu. I. První z těchto smluv týká se vyklizení území a hlavní bod její je tento: 1. Německo vyklidí Estonsko a Livonsko, až ohraničovací komise stanoví přesné hranice těchto dvou států; vyklidí území na východ od řeky Bereziny v poměru k vypláceni oněch šesti miliard marek odškodného, stanoveného ve finanční smlouvě (viz druhou smlouvu); vyklidí území na západ od Bereziny podle smlouvy, která bude ujednána. 2. Německo nebude zasahovati do zřízení jednotlivých států a národů Ruska, vyjma jak dole stanoveno. 3. Rusko užije všech prostředků, aby odstranilo dohodové síly v severním Rusku, a Německo se zaručí, že během takových operací nenapadnou Finové ruské území. 4. Rusko se vzdá všech nároků a všeho práva k intervenci v Estonsku a Livonsku; přistoupí na zavedení volného obchodu do Ruska a z Ruska Estonskem, Livonskem, Kuronskem a Litvou; a svolí, aby dopravní taxy byly co nejnižší. 5. Po ratifikaci míru mezi Ruskem a Ukrajinou vyklidí Německo ruské černomořské území, mimo Kavkazsko; Německo uzná Georgii neodvislým národem; bude podporovati těžbu surové nafty v Baku, aby čtvrtina výtěžku, nebo aspoň určité množství, bylo dopravováno do Německa. 6. Ruské válečné lodi zůstanou v rukou Němců až do definitivního míru. II. Druhá smlouva se týká financí, a její hlavní body jsou tyto: 2. Rusko zaplatí Německu šest miliard marek a vzdá se všech protipožadavků včetně nároků na jmění konfiskované německými vojsky. 2. Jedna a půl miliardy tohoto odškodného má se zaplatiti v bankovkách a ve zlatě po částkách, splatných 10. září, 30. září, 31. října, 30. listopadu a 31. prosince 1918; jedna miliarda má býti splacena v dodávkách dopravovaných v sedmi lhůtách, počínajíc 15. listopadem 1918 a končíc 31. březnem 1920; dvě a půl miliardy bude splaceno do 21. prosince 1918 vydáním 6% dlužních úpisů z 1. ledna 1919, dodaných ruskou vládou do Německa a zaručených ruskými státními důchody; tato záruka má býti stanovena zvláštními smlouvami, a to tak, aby odhadnutý roční důchod převyšoval roční úrok a likvidaci půjčky aspoň o 20%; zbývající miliarda má býti zaplacena podle smluv později uzavřených. 3. Každá z vlád uzná

bankovní deposity na svém území za právní vklady občanů druhé vlády, byly-li uloženy na jméno takového občana, jinak musí býti dokázáno, že tyto vklady náležejí těmto občanům. III. Třetí smlouva se týká jistých vzájemných vztahů občanského práva vzhledem k směnkám, prolongace v placení mezinárodních cheků, ustavení komisí k urovnávání sporů mezi občany obou zemí atd.

Maxim Gorkij vypočítal, že mír brest-litevský oloupil ruskou říši o 4% její veškeré půdy, o 26% jejího obyvatelstva, o 27% normálně vzdělávané plodné půdy, o 37% její produkce potravinové, o 26% jejích železnic, o 33% průmyslových podniků, o 75% jejího uhlí a o 73% jejího železa. Takový byl mír, který mělo Německo na mysli, když prohlásilo světu, aby přimělo spojence vstoupiti v mírová vyjednávání, že „centrální mocnosti nemají v úmyslu násilné annexe".

Dodatek III. — Názory císařovy.

Bylo to v této době (mezi 22. prosincem 1917 a 20. březnem 1918), když císař několikráte odhalil své názory na způsob, jakým má a musí dojíti k míru:

„Rok 1917 se svými velikými boji dokázal národu německému, že má ve Stvořiteli nahoře naprostého a zjevného spojence, na nějž se může úplně spolehnouti.... Nechce-li nepřítel mír, pak musíme přinésti světu mír my, drtíce železnou pěstí a ostřím meče příbytky těch, kde nechtí míti míru." — (Provolání k druhé německé armádě na francouzské frontě 22. prosince 1917.)

„Přejeme si žíti v přátelském poměru se sousedními národy, ale dříve musí býti uznáno vítězství německých zbraní. Naše vojska pod vedením velikého Hindenburga budou pokračovati k vítězství. Pak teprve přijde mír." (Při uzavření míru s Ukrajinou 11. února 1918.)

„Německý meč, třímaný rukou velikých vojevůdců, přinesl mír s Ruskem. S hlubokou vděčností Bohu, který byl s námi, jsem naplněn hrdou radostí nad činy Mé armády a houževnatou vytrvalostí Mého národa. Jest mi zvláštním zadostučiněním, že německá krev a německá kultura byly zachráněny. Přijměte nejvřelejší díky za Vaši věrnou a odhodlanou součinnost ve velikém díle." — (Telegram hraběti Hertlingovi dne 4. března 1918.)

„Cena vítězství nesmí nás minouti a nemine nás. Neuzavřeme laciný mír, nýbrž takový, který bude vyhovovati německým zájmům." — (Šlesvicko-holštýnské provinciální radě 20. března 1918.)

Dodatek IV. — Mírové podmínky jiných států.

Francie. — Francouzská vláda nevymezila svých podmínek mírových tak často a tak plně jako Anglie a Spojené státy. Nicméně je stanovila se stejnou přesností. Postavila se důsledně na

stanovisko, že Francie byla bez příčiny napadena, a že nemůže býti míru bez úplného vyklizení francouzského území a vrácení Elsaska-Lotrinska. Vláda zcela přistoupila, oficielně nebo polooficielně na mírové podmínky stanovené presidentem Wilsonem. Kromě toho přijala poslanecká sněmovna 5. června 1917 resoluci, jejíž hlavní obsah jest tento: „Poslanecká sněmovna .... prohlašuje, že očekává od války, která byla Evropě vnucena útokem imperialistického Německa, navrácení Elsaska-Lotrinska k mateřské zemi, spolu s osvobozením napadených území a náhradou škod.

Úplně prosta jsouc veškerých dobyvačných plánů.... očekává, že armády Republiky a jejich spojenců zabezpečí po zničení německého militarismu trvalé záruky míru a nezávislosti národům, velikým i malým, ve Svazu národů, jak již byl nastíněn."

Italie. — 20. června 1917 pravil baron Sonnino, italský ministr zahraničních věcí, určuje italské podmínky mírové: „Žádný mír nám nemůže vyhověti, který nezabezpečí obnovení... Belgie, Srbska a Černé Hory. Obnovení nezávislosti Polska jest též základním bodem našich mírových podmínek. Práva národů musí býti chráněna. Bývá to již, že v okamžicích nebezpečenství svazky mezi národy se upevňují". Od této doby byla zamítnuta tajná smlouva, uzavřená v době, kdy Italie vstoupila do války, která slibovala Italii územní zisky; a v dubnu 1918 na kongrese v Římě shodli se zástupcové rakouských Slovanů a Italů na společné práci „k dovršení jednoty a neodvislosti jihoslovanského národa a k doplnění italské národnosti".

Srbsko. — Před zasedáním srbského parlamentu, konaným na Korfu 31. března 1918, označil srbský ministerský předseda pan Nikola Pašić své válečné cíle, podobné těm, jež vyjádřil president Wilson. Řekl mezi jiným: „Nežádáme ničeho, co by nám právem nenáleželo. Přejeme si zrušení otroctví národů, právě tak, jako bylo zrušeno otroctví jednotlivců. Žádáme rovnost pro všechny národy, veliké i malé, bratrství a rovnost všech národností a založení svobodného státu všech sjednocených Jihoslovanů, navrácení Elsaska-Lotrinska Francii a úplné znovuzřízení neodvislé Belgie; znovuzřízení království všech Čechů a také všech Poláků; jednota Italů s Italií, Rumunů s Rumunskem a Řeků s Řeckem; to vše tvoří nejlepší a nejpevnější záruku spravedlivého a trvalého mezinárodního míru." 26. června bylo sděleno, že srbské národní komité pro válečné cíle, organisované nedávno v Londýně, zahrnulo v srbsko-jihoslovanské válečné cíle: „Neodvislost a sjednocení Jihoslovanů; Balkán národům balkánským; odškodné zpustošeným krajům obývaným Jihoslovany; hospodářský a intelektuální styk se spojeneckými zeměmi, pokud by znamenal nejlepší oporu a ochranu pro budoucnost národa a zotavení z nynější katastrofy."

Bulharsko. — Pan Radoslavov, bulharský ministerský předseda, stanovil v roce 1917 válečné cíle a mírové podmínky bulharské takto:

„Chceme Makedonii, to jest nechceme jí, poněvadž ji již máme. Naše vojska jsou v Makedonii a my se jí nikdy nevzdáme. Za každou cenu musíme sousediti s Rakousko Uherskem. Naše přátelství vzrostlo během války a stalo se skálopevnou aliancí. Nyní si můžeme podati ruce přes údolí Moravy. Tohoto sousedství bylo nám velmi třeba. Jednoho dne je musíme míti. Ptám se sama sebe, jak mnoho utrpěly austro-bulharské styky tou nešťastnou okolností, že se Srbsko dostalo mezi nás. Cesta, která vede z Bulharska do Evropy, je nyní otevřena. Tento průchod byl zabezpečen bez porušení principu národnostního, který spojenci tak naléhavě zdůrazňovali (t. j. srbská země je bulharskou). Byli jsme obviněni dohodou, že vypisujeme odvody v dobytých územích. Dobyté země jsou bulharské. Jestliže jsme prolévali svou krev při jich dobývání, nebylo to proto, abychom je vydali.

Oficiální bulharský list při výkladu těchto slov praví: „I kdyby Bulharsko nemělo práva na údolí Moravy, potřeba spojovací linie s ústředními mocnostmi byla by pro něj dostatečným důvodem, aby se domáhalo jeho ovládání."

19. května 1916. „Narodni Prava" praví, mluvíce o mírovém vyjednávání: „Zejména v otázce Srbska, nám opravdu nepřátelského, musí býti naši diplomaté nabádáni, aby byli především přísní a neúprosní. Musí odložiti všechnu sentimentalitu, všeliké humánní uvažování a změkčilost. Existence srbského státu v jakékoli formě jest vlastně prodlužováním zmatku na Balkáně. Stát, který od počátku své nezávislosti nepřestal býti hnízdem nepořádku a rozbrojů, musí býti vyhlazen s povrchu země.... Proto je nezbytno, aby naši diplomaté použili zásady Bismarckovy: „Šlechetnost až teprve po uzavření míru". — (Citáty z Rewiew of Rewiews, srpen 1918.)

Podmínky bulharského příměří z 29. září 1918 jsou obveselujícím kontrastem toho: Bulharsko přistoupilo na vyklizení všeho území jím obsazeného v Srbsku a v Řecku, k demobilisaci své armády a složení veškerého vojenského materiálu pod kontrolou dohody. Všechny dopravní prostředky musely býti vydány dohodě, počítajíc v to všechny čluny a kontrolu plavby na Dunaji. Dohodě má býti dovolen volný průchod Bulharskem k vůli rozvinutí vojenských operací, s právem obsaditi všecky důležité strategické body.

Dodatek V. — Svaz národů.

Ideál evropské jednoty je již starý. Historicky byl dědictvím po říši římské a přetrval středověk ve formě Svaté říše římské a Svaté církve katolické. V 16. století rozvrátila reformace církev, kdežto vznik centralistických monarchických států zničil internacionální charakter císařství. V období dynastických a náboženských válek, které vyplňovaly následující století, starý ideál jednoty přece nebyl úplně zničen; a rozmanitá úsilí o dorozumívací uspořádání mezinárodních záležitostí byla činěna na velikých kongresech, které se scházely v různých dobách, obyčejně po ukončení války. Takové

pokusy bylo možno pozorovati na koncilu kostnickém (1414—1417), na míru augsburském (1555), na míru vestfálském (1648), na kongresu vídeňském (1814—1815) atd. Odpor proti válce a naděje na mír našly výraz v téže době v některých velikých dílech, které položily teoretický základ k mezinárodnímu právu, tak jako dílo Huga Grotia nazvané Mír a válka (1625) a jiná díla podobného druhu v 17. a 18. století. Určitější návrhy, které tvoří základ moderní ideje Svazu národů, mohou býti sledovány zpět též alespoň do 17 století. Tak zvaný Veliký plán Jindřicha IV. francouzského, neb li „Křesťanská republika", který byl popsán Jindřichovým ministrem Sullym, i když Jindřich sám jej nebral vážně, přece byl jakýmsi ideálem té doby. Navrhoval organisaci Evropy na podkladě šesti dědičných a pěti volebních monarchií a čtyř svrchovaných republik se stálým Generálním koncilem k urovnávání „civilních, politických a náboženských zmatků v Evropě" a se společnou mezinárodní armádou k zdůraznění rozhodnutí koncilu. V r. 1714 Abbé St. Pierre, maje při své práci za vzor Veliký plán, uveřejnil ještě propracovanější schema nazvané „Projekt trvalého míru", které navrhovalo odzbrojení a mezinárodní soud k urovnání mezinárodních sporů. Podobné myšlenky byly tlumočeny Rousseauem, Kantem a Benthamem; a tyto ideje měly hluboký vliv na Alexandra I. ruského, který po několik let propagoval plán, který uskutečnil r. 1815 pode jménem „Svatá aliance".

Praktičtí státníci shodovali se obyčejně s Castlereaghem, že Svatá aliance a všechny podobné plány byly jen „vznešený mysticism a nesmysl" a v 19. století veškerá důvěra v zachování míru byla skládána v tak zvaný „Evropský koncert" — to jest v pokus, urovnati mezinárodní otázky společnou součinností pěti velmocí. Teprve od počátku 20. století, když se stávalo jasným, že evropský koncert razil cestu dvěma soupeřícím svazům, starý ideál evropské federace byl opět oživen.

Společnosti jako Svaz pro upevnění míru, Americká společnost pro mezinárodní smír, Založení světového míru a mnohé jiné byly vytvořeny a pracovaly na podpoře plánů, jak předejíti válce. Carův návrh na odzbrojení z r. 1899, haagské konference z r. 1899 a 1907 a zřízení haagského tribunálu, to vše je znamením velice rozšířeného zájmu o tento předmět. Přes to při vypuknutí nynější války byla pokládána myšlenka Svazu národů, pravděpodobně většinou, za fantastickou utopii.

Válka provedla hlubokou revoluci v světovém myšlení vzhledem na celou otázku války a prostředky, jak jí předejíti; a během čtyř let myšlenka Svazu národů pronikla do říše praktické politiky. President Wilson opětovně trval na nutnosti takového svazu, jako jediného prostředku k předejití opakování dnešního konfliktu. Od prvopočátku učinil tuto myšlenku centrálním rysem své mezinárodní politiky. Vůdcové stran a odpovědní státníci ve většině evropských států se vyjádřili, že jsou nakloněni jakési mezinárodní organisaci k zachování míru. Otázka je do té míry částí praktické politiky, že o ní bylo jednáno v britské poslanecké sněmovně (1. srpna 1918); a jak anglická, tak francouzská a švýcarská vláda ustanovila komise,

které by vyšetřily a zprávu podaly o všeobecné otázce mezinárodní rekonstrukce.

Následující citáty mužů různých států podají nám nástin názorů o tomto předmětě:

„Všeobecný spolek národů musí býti vytvořen určitými smlouvami za účelem zjednání vzájemných záruk politické nezávislosti a územní integrity jak pro velké tak pro malé státy.“ — (President Wilson, 8. ledna 1918.)

„Ustavení Svazu národů a přesné stanovení jeho cíle musí býti částí, a to v jistém smyslu hlavní části, mírové smlouvy. Nemůže se vytvořiti nyní. Kdyby se vytvořila nyní, byla by pouze novým spolkem omezeným na národy spojené proti společnému nepříteli. Není pravděpodobno, že by byl utvořen kdy po mírové úmluvě. Je potřebí zaručiti mír, a mír nemůže býti zaručen. Avšak záruky tyto nemohou býti dodatečně ani žádány, ani vymahány.“

Některé důležité podmínky byly stanoveny presidentem takto: „Žádný zvláštní a separátní zájem kterékoliv jednotlivé národnosti nebo skupiny národů, který nesouhlasí se společným zájmem všech, nemůže býti učiněn základem jakékoliv části smlouvy. Nemůže býti svazů ani aliancí, ani zvláštních smluv a dorozumění ve všeobecné a společné rodině Svazu národů . . . A určitěji řečeno, nesmí býti zvláštních, sobeckých hospodářských kombinací ve Svazu, a nesmí se použiti žádného druhu boykotu nebo vyloučení, vyjma jestliže nutnost hospodářského trestu vyloučením ze světových trhů bude usnesena Svazem národů, jakožto prostředek discipliny a kontroly . . . Všechny mezinárodní dohody a smlouvy jakéhokoliv druhu musí býti oznámeny v plném znění ostatnímu světu.“ — (President Wilson, 27. září 1918.)

„Je to morální vítězství, jehož by svět mohl získati. Myslím, že se nemýlím v běžném veřejném mínění v celé naší zemi, když řeknu, že náš národ bude podporovati mezinárodní úmluvu, jíž mír, vydobytý takovým množstvím krve, utrpení, pustošení a obrovských obětí, bude udržen spojenou mocí celého světa. Ať již podmínky Svazu k utvrzení míru budou přijaty za základ dohody tak, jak jsou, nebo v pozměněné formě, nějaký pokus se státi musí.“ — (Expresident W. H. Taft, 26 září 1917.)

„Mocný pokus se musí učiniti, aby nějaká mezinárodní organisace nahradila válku jako prostředek mezinárodních rozporů.“ — (Lloyd George, britský premier, 5. ledna 1918.)

„Veliký počet malých národů se obrodil v Evropě, a ti budou se dožadovati Svazu národů, aby je chránil proti chtivosti, nevraživosti a hrabivosti sousedů. Po mém soudu je svaz národů naprosto nutný k zaručení trvalého míru. Půjdeme na mírovou konferenci zaručiti se, že svaz národů je skutečností.“ — (Lloyd George, 11. listopadu 1918.)

„V prvém měsíci nebo v prvých šesti nedělích války jsem řekl, cituje větu pana Gladstonea, že ‚nastolení ideje obecného práva‘ bylo nejlepší definicí, již jsme mohli dáti o cílech naší válečné po-

litiky. A dodal jsem, že tato myšlenka může býti realisována jedině ‚skutečným mezinárodním spoluúčastenstvím, spočívajícím na poznání rovných práv a ustaveným a utvrzeným společnou vůlí‘. Odvažuji se připomenouti tato slova, aby nemohlo býti domněnky, že to, o čem nyní mluvíme jako o svazu národů, bylo pouhým námětem.

Nemůže však býti sporu, že president Wilson vykonal více než kterýkoliv jiný státník dohody, aby soustředil mysl, nejen svého vlastního národa a spojenců, ale i neutrálních národů, a řeknu i nepřátelských národů, pokud jim bylo dovoleno slyšeti a seznávati pravdu, na to, co je naším hlavním a světovým cílem. Nepřihlíží ke zvláštním nárokům a zvláštním zájmům té či oné národnosti a ve spojení s těmito zájmy, cíl ten ospravedlňuje oběť, kterou největší demokracie přinášejí na krvi, majetku, na výkvětu svého mužstva, na nejskvělejší naději své mládeže.“ — (Herbert H. Asquith, vůdce liberální strany ve Velké Britanii, 4. července 1918.)

„Musíme se snažiti utvořiti nějakou alianci, konfederaci nebo konferenci k nimž tyto státy mají náležeti a nikoliv stát, jemuž by bylo ponecháno na vůli pouštěti se do války bez ohledu na rozhodčí soud, nebo konferenci Svazu v první řadě. Poruší-li pak některý stát smlouvu, dostane se ipso facto do války s ostatními státy Svazu, které se budou vzájemně podporovati, bez potřeby mezinárodní policie, trestajíce nebo napravujíce porušení smlouvy. Některé z nich mohou tak činiti nátlakem hospodářským. Toho mohou snad upotřebiti menší státy. Větší a mocnější státy mohou to vykonávati přímým použitím námořní a vojenské moci. Tímto způsobem nemůžeme ovšem odstraniti válku, ale můžeme ji učiniti v budoucnosti o mnoho nesnadnější.“ — (Lord Curzon, 26. června 1918.)

„Řeknu toto: Může-li býti evropský mír udržen, a přežijeme-li šťastně tuto krisi, mou vlastní snahou bude propagovati nějaké vyrovnání, jehož by se Německo mohlo zúčastniti a jímž by mohlo býti ubezpečeno, že žádná útočná nebo nepřátelská politika nebude prováděna proti němu nebo jeho spojencům Francií, Ruskem nebo námi, společně či odděleně ... Myšlenka byla až dosud příliš utopická, aby mohla tvořiti podklad k určitým návrhům, ale bude-li tato krise, tak prudká jako žádná jiná z těch, které Evropa přestála od mnoha pokolení, šťastně překonána, doufám, že úleva a reakce, které budou následovati, mohou umožniti určitější sblížení mezi mocnostmi, než dosud bylo možno.“ — (Sir Edward Grey, britský sekretář zahraničních věcí, 30. července 1918.)

„Upřímně si přeji viděti Svaz národů, vytvořený a působící k zabezpečení budoucího světového míru, až bude tato válka skončena. Pokládám ho za nejlepší, ne-li jedinou naději na zachování smluv a ochránění světa od útočných válek v budoucnosti.“ — (Sir Edward Viscount Grey, 24. listopadu 1916.)

„Ustavení a udržování Svazu národů jak jej president Wilson zastával, je důležitější a významnější k zabezpečení míru než kterákoliv z nynějších podmínek mírových, kterými lze ukončiti válku. Bude nad ně všechny vynikati. Nejlepší z nich budou míti malou cenu, leda že by styky států se měly zakládati na básí budoucí, která by

zamezila návrat militarismu v kterémkoliv státě." — (Sir Edward Viscount Grey, v červnu 1918.)

„Vytvoření nějaké mezinárodní aliance, soustřeďující všechny mírumilovné národy, stěží by se mohlo zdařiti bez součinnosti největšího neutrálního národa (Spoj. států, jež v té době byly ještě neutrální). Při této součinnosti, jakkoli bude namáhavé sestrojiti takový plán, přece je alespoň skutečná naděje na úspěch. Úplně nadarmo byla by tato válka vedena a všechny útrapy přetrpěny, kdyby národy světa měly klesnouti nazpět ve stav věčného zmatku, podezření a nepřátelství, každý jsa tížen strašným břemenem zbrojení." — (Lord Bryce, 3. října 1916.)

„Poslanecká sněmovna, která je přímým výrazem svrchovanosti francouzského národa, očekává, že úsilí armád Republiky a jejich spojenců zabezpečí po zničení německého militarismu, trvalé záruky míru a nezávislosti národům, velikým i malým, ve svazu národů, jak již byl nastíněn." — (Resoluce francouzské poslanecké sněmovny, potvrzená senátem.)

„Sjednocení všech živých sil země je podstatnou podmínkou úspěchu. To nás dovede k našemu cíli, totiž k vítěznému míru — k pevnému, trvalému míru, zabezpečenému proti návratu násilí příslušnými mezinárodními prostředky." — (A. Briand, ve své řeči jako francouzský premier.)

„Nyní, kdy předáci vlád Spojených států a Velké Britannie se prohlásili v jeho prospěch, a zásada jeho byla přijata s tribuny francouzské sněmovny předsedou Ribotem, nikdo se neodváží nazvati Svaz národů utopií." — (M. Albert Thomas, dřívější francouzský ministr vojenství.)

„Povšechně přeji si vysloviti svou úctu ke vznešeným citům, jimiž americká nota je prodchnuta a upřímný souhlas s návrhem, utvořiti Svaz národů, který by zabezpečoval mír a spravedlnost ve světě." — (Spojenecká nota v odpověď presidentu Wilsonovi, 10. ledna 1917.)

„Všechny státy musí býti nuceny připojiti se ke Svazu národů, aby se předešlo válkám. To má v zápětí úplnou demokratisaci všech zemí. Pravidla, na nichž svaz má byti založen, musí býti obsaženy v mírové smlouvě. Čtyři hlavní zásady presidenta Wilsona z 11. února 1918 jsou přijaty." — (Memorandum o válečných cílech, přijaté Mezispojeneckou dělnickou a socialistickou konferencí v Londýně, 23. února 1918.)

„Poslední, čtrnáctý bod jedná o Svazu národů. Pokud se týče toho bodu, jsem sympaticky nakloněn, jak moje politická činnost dokazuje, ke každé myšlence, která vylučuje v budoucnosti možnost nebo pravděpodobnost války, budu hlásati smírnou a harmonickou součinnost národů. Jestliže idea Svazu národů, jak byla navržena presidentem Wilsonem, dokazuje při bedlivějším prozkoumání, že jest skutečně koncipována v duchu naprosté spravedlnosti a úplné nestrannosti vůči všem, pak je císařská německá vláda s radostí ochotna, až budou všechny ostatní sporné otázky řešeny, přistoupiti k prozkoumání základny pro takový Svaz národů." — (Kancléř von Hertling, 24. ledna 1918.)

„Nikde v rakousko-uherské monarchii nenajde president odporu k svému návrhu, týkajícímu se myšlenky Svazu národů.“ — (Hrabě Černin, 24. ledna 1918.)

„Říšská rada bude energicky propagovati vytvoření mezinárodní soudní organisace.“ — (Resoluce říšské rady 19. července 1917.)

„Musí se také (Evropané), ať si toho přejí čili nic, smířiti s ideou odzbrojení, byvše ohroženi již vykrvácením na smrt svým zbrojením. Odzbrojení však předpokládá kolektivní mezinárodní smlouvu a tato zase společnou podporu pomocí mezinárodních institucí a společného nátlaku. To nastane a musí nastati jako veliký pokus národů ochrániti samy sebe před výstředním nedostatkem rozvahy.“ — (Poslanec Haussmann, vůdce pokrokové strany ve Virtembersku, 29. srpna 1918.)

DOSLOV.

Vláda Spojených států amerických učinila vše možné, aby válka skončena byla co nejrychleji. Nyní po uzavření příměří jediným přáním amerického lidu a jeho vlády jest, aby co nejdříve byl zajištěn trvalý mír a taková budoucnost zaručena každému národu, v níž by se mohl svobodně a nerušeně vyvinovati k svému nejvyššímu poslání. Proto americká vládní informační kancelář vydává tuto publikaci. V zájmu všeobecném jest zapotřebí, aby lid a snahy amerického národa poznány byly všim lidem, všemi národy. Amerika dala vše, co bylo od ní žádáno, nechce pro sebe nic jiného, než aby ideály, za které bojovala, sloužily za podklad organisaci nových států. Na lásce, pravdě, práci a sebeobětování budiž založena budoucnost každého národa.

Za americkou vládní informační kancelář:
kapitán Emanuel E. Voska.

Tiskem Polygrafie, Brno.

Tiskem
POLYGRAFIE,
Brno.